

KRITISKE ANALYSER

**MYTER OG REALITETER
OM
DET OFFENTLIGE FORBRUG**

3. rev. udgave 3. april. 2011

Økonom, Cand. Scient. Adm. Henrik Herløv Lund

ISBN: 978-87- 992273-6-1

Småskrift nr. 15, Forlaget Alternativ

Copyright: Henrik Herløv Lund.

Analysen kan kopieres mod udtrykkelig kildeangivelse.

Udgives som e – publikation.

3. rev. udgave. April 2011

ISBN: 978-87- 992273-7-1

Analysen er udgivet i serien: Småskrifter fra Forlaget Alternativ

Tak til min hustru, Annelise og mine børn, Mathias og Astrid, for opbakning til og tålmodighed under skriveprocessen.

Bogen udgives som e-publikation, der kan downloades gratis fra forfatterens hjemmeside.

Den udgives af forlaget ”Alternativ”.

EAN 97887 99227371

v/ Henrik Lund,

Engelstedsgade 54

2100 Kbh. Ø

Tlf.: 60 95 38 95.

Mail: herloevlund@mail.dk

www.henrikherloevlund.dk

Indhold

RESUME:	5
INDLEDNING: MYTERNE OM DET OFFENTLIGE FORBRUG	9
1. OFFENTLIG FORBRUGSFEST?	10
Myte: Det offentlige forbrug er vokset uforholdsmæssigt meget.	10
Det offentlige forbrugs andel af BNP.	10
Realiteten bag myten: Det er den private sektor, som er skrumpet.	11
Normal vækst = ingen stigning i offentlig forbrugsandel.	13
Delkonklusion:	14
2. OFFENTLIGE UDGIFTER UDE AF KONTROL?	15
Myte: Det offentlige forbrug er løbet løbsk.	15
Forværringen af de offentlige finanser 2008 - 2010.	15
Realitet: Statsunderskud skyldes langt overvejende faldende skatteindtægter.	16
Skattelettelser medansvar for forværring af offentlige finanser.	18
Delkonklusion:	20
3. KANNIBALISERER DET OFFENTLIGE VÆKSTEN?	21
Myte: Det offentlige koster beskæftigelse og vækst i den private sektor.	21
Realitet: Øget offentlig beskæftigelse har ikke skabt krisen, men skyldes den.	22
Delkonklusion:	24
4. OFFENTLIGT FORBRUG ÅRSAG TIL FREMTIDIGT STATSUNDERSKUD?	25
Myte: Det offentlige forbrug årsag til statsunderskuddet.	25

Regeringens og DØR s scenarier for den videre økonomiske udvikling.	25
Realitet: Statsunderskud, hvis VK s skattepolitik videreføres.	28
Realitet: Statsunderskud, hvis VK s udbudsøkonomiske politik videreføres.	29
Delkonklusion:	32
5. NULVÆKST ENESTE ANSVARLIGE ØKONOMISK POLITIK?	34
Myte: Nulvækst og besparelser den eneste ansvarlige økonomiske politik.	34
Alternativ: En vækst -, beskæftigelses og produktivitetspolitik.	35
Væksten.	36
Produktiviteten skal stimuleres.	38
Kilder til ekstra arbejdskraftforsyning – uden reaktionære reformer.	39
Beskæftigelsesfremme.	40
Kan efterløns - og dagpengeforringelser genskabe væksten?	40
Hvad gøres ved statsunderskuddet?	41
AFSLUTNING:.....	43
Myte, at det offentlige forbrug er steget uforholdsmæssigt.	43
Myte at offentligt forbrug er skyld i hidtidig forværring af offentlige finanser.	44
Myte at det offentlige forbrug truer væksten.	44
Myte at det offentlige forbrug truer de offentlige finanser fremover.	45
Alternativ: En vækst -, beskæftigelses og produktivitetspolitik.	46

RESUME:

Borgerlig offensiv mod det offentlige forbrug.

- *Det offentlige forbrug er under heftig beskyldning. Arbejdsgiverorganisationer, borgerlige partier og økonomer skiftes til at udpege det offentlige forbrug, som den store samfundsøkonomiske synder.*
- *Det offentlige forbrug anklages for det første for at for at være ude af kontrol, for det andet for at være vokset på den private sektors bekostning og for at ”kannibalisere væksten”; og for tredje for at være hovedårsag til forværringen af de offentlige finanser hidtil og fremover.*
- *Og svarende til denne analyse fremføres påstande om, at den eneste saglige økonomiske politik overfor og løsning på krisen og vækstfaldet såvel som på statsunderskud og gæld ligger i reduktion af (væksten i) det offentlige forbrug. Senest har VK annonceret, at det ikke blot skal føres nulvækstpolitik til 2013, men helt frem til 2020.*
- *Men det er IKKE rigtigt, at det er det offentlige forbrug, som er årsag til krise, vækstfald og forværring af offentlige finanser og at der igennem tilbagerulning af det offentlige forbrug, at løsningen skal findes? En nærmere undersøgelse afslører, at disse myter ikke holder. De økonomiske realiteter er helt andre og peger også på helt andre løsninger.*

Myte, at det offentlige forbrug er steget uforholdsmæssigt.

- *Arbejdsgivere, VK og borgerlige økonomer har som anført for det første udbredt en myte om, at det offentlige forbrugs stigende andel af BNP skyldes uforholdsmæssig vækst i det offentlige forbrug.*
- *MEN: De økonomiske realiteter er, at det er krisen i den private sektor og det heraf fremkaldte historisk store BNP fald, som er den egentlige årsag til, at det offentlige forbrugs andel af BNP rent matematisk ser ud som om den stiger. Synderen er altså ikke en uforholdsmæssigt vækst i det offentlige forbrug*
- *Dette er naturligvis ikke bare en diskussion for diskussionens skyld, men handler både om, HVOR der skal sættes ind for at løse krisen: I den offentlige eller i den private sektor? Og det handler naturligvis ikke mindst om, hvem der skal betale regningen for krisen? Når Arbejdsgivere, regering og borgerlige økonomer har travlt med ”for smed at rette bager”, kan man få en mistanke om, at det både handler om at aflede opmærksomheden væk de egentlige kriseårsager i den private sektor og om at få placeret regningen et andet steds end her.*
- *Mens den korrekte placering af årsagerne hertil i vækstfaldet i den private sektor, selvsagt peger på en hel anden løsningsstrategi, nemlig at få sparket gang i (væksten i) den private*

sektor.

Myte at offentligt forbrug er skyld i hidtidig forværring af offentlige finanser.

- Arbejdsgivere, VK og borgerlige økonomer udbreder for det andet en myte om, at den voldsomme forværring i de offentlige finanser i de senere år skyldes uforholdsmæssige stigninger i det offentlige forbrug, at det offentlige forbrug er løbet løbsk.
- MEN: Det er ikke uforholdsmæssige stigninger i de offentlige udgifter og slet ikke i det offentlige forbrug, som er den afgørende årsag til de store statsunderskud i 2008 og 2009. De økonomiske realiteter handler om, at det tværtimod alt overvejende er et unormalt stort fald i de offentlige indtægter fra skatter og afgifter, som er årsag til kæmpeunderskuddet.
- *Igen er dette ikke bar en strid om ord, men handler naturligvis om, hvor ansvaret – og regningen - bør placeres for forværringen af de offentlige finanser og dermed også om, hvori kuren består?*
- For faldet i de offentlige indtægter skyldes ikke bare krisen, men også den af VK førte, af arbejdsgiverne krævede og af borgerlige økonomer støtte skattelettelsespolitik. Når man fra borgerligt hold skyder med skarpt på det offentlige forbrug er det ikke blot ude af takt med virkeligheden, men man spørger sig selv, om det handler et forsøg på flytte opmærksomheden væk fra ansvaret hos den førte politik og dermed om at placere regningen for den hos nogle andre end de, som har profiteret af skattelettelserne.
- Og det handler naturligvis om at aflede opmærksomheden fra den ellers oplagte løsningsmodel – nemlig at omgøre VK s skattelettelser, som der ikke har været råd til.

Myte at det offentlige forbrug truer væksten.

- Arbejdsgivere, VK og borgerlige økonomer udbreder for det tredje en myte om, at det offentlige rager ressourcer til sig på bekostning af væksten i den private sektor.
- MEN: De økonomiske realiteter handler tværtimod om, at de private virksomheder selv har frigjort sig fra medarbejdere i historisk stort omfang, hvilket ikke bare rammer samfundsøkonomien, men også virksomhederne selv i form af faldende efterspørgsel. Det offentlige har således ikke taget ressourcer fra den private sektor.
- Væksten i offentlig beskæftigelse er i stor udstrækning er fremkaldt af og har tværtimod haft til opgave at dæmpe og modvirke det kæmpestore fald i beskæftigelse i den private sektor og dermed i forbrug og investeringer. Igen er det altså i den private sektor, at årsagen til også udviklingen i det offentlige i høj grad skal søges, ikke omvendt.
- *Og igen er det naturligvis ikke bare en strid om ord, men handler om hvor ansvaret og regningen skal placeres og hvor og hvordan der skal gribes ind? Når det er i den private*

sektor, at vækstproblemet reelt ligger, mens det offentlige tværtimod har holdt hånden under økonomien og væksten, ja så ligger det reelle vækstproblem naturligvis ikke i det offentlige forbrug, men i at få sparket gang i væksten i den private sektor igen.

- Dvs. løsningen på vækstproblemet handler så heller ikke om at begrænse det offentlige forbrug, men om erhvervspolitisk regulering af og indgreb i den private sektor, jf. sidst i denne rapport.

Myte at det offentlige forbrug truer de offentlige finanser fremover.

- *Fra borgerligt politisk og økonomisk hold skabes i disse år endelig for det fjerde en myte om, at det offentlige forbrug vil være hovedansvarligt for en drastisk forværring af de offentlige finanser fremover og om, at kuren herimod først og fremmest handler om at reducere de offentlige udgifter.*
- *Dette søges dokumenteret fx gennem Det økonomiske Råds katastrofescenarier i Dansk Økonomi Forår 2010, der på længere sigt forudsiger store og voksende underskud og et langsigtet holdbarhedsproblem for de offentlige finanser på – 25 mia. kr svarende til -1,4 pct. af BNP. Danmark med andre ord på vej i en økonomisk afgrund.*
- *Men de økonomiske realiteter heri er, at disse kæmpeunderskud hænger nøje sammen med politisk valgte forudsætninger om videreførelse af VK regeringens nyliberalistisk inspirerede skattepolitik og udbudsøkonomiske politik.*
- *Mest vidtgående ses det i Det Økonomiske Råds langsigtede fremskrivning i "Dansk Økonomi Forår 201", hvor skattestoppet forudsættes videreført til 2075 og hvor produktivitet forudsættes at ligge op mod 1 pct. under normalen. Korrigeres DØR imidlertid for disse antagelser, først og fremmest for videre skattestop, forsvinder katastrofescenariet og træder til side for en forventning om et langsigtet overskud på de offentlige finanser på + 15 mia. kr. Hertil kommer, at der vil være behov for løbende at øge de offentlige indtægter i takt med at udgiftstrykket stiger som følge af voksende antal ældre.*
- *Igen er det for den økonomiske politik vigtigt med en korrekt analyse af udsigterne for den økonomiske udvikling og de offentlige finanser. For ligesom det tidligere var tilfældet med Velfærdskommissionen skal også regeringens og DØR's katastrofescenarier legitimere en voldsom nedbarbering af det offentlige forbrug og dermed af velfærden.*
- *Hvorimod den korrekte analyse viser, at de offentlige finanser trues, hvis VK's skattelettelses og udbudsøkonomiske politik fortsættes. Dette peger naturligvis på en helt anden økonomisk politik, hvor skattestop og skattelettelsespolitikken stilles i bero og tilbagerulles og hvor der satses på en målrettede udviklings og erhvervspolitik til genskabelse af produktivitetstilvæksten.*

Alternativ: En vækst -, beskæftigelses og produktivitetspolitik.

- Sidst men ikke mindst udfoldes navnlig fra regeringens side omfattende bestræbelser på at udbrede den myte, at regeringen står for den eneste ansvarlige økonomiske politik og at nulvækst for det offentlige forbrug er en økonomisk nødvendighed, ikke blot frem til 2013, men frem til 2020.
- Men de økonomiske realiteter handler om, at en sådan politik ikke løser krisen, men vil tværtimod modvirke opsvinget, øge arbejdsløsheden og bidrage til at fastholde dansk økonomi i lavvækst. Og den vil hermed også være en rigtig dårlig løsning på statsunderskuddet, som reddes på bekostning af vores alle sammens velstand og velfærd alvorligt ned.
- Og den sparepolitiske strategi er ikke den eneste mulige. Der er et alternativ: En vækst og beskæftigelsespolitik, der reducerer ledigheden og genskaber den samfundsøkonomiske efterspørgsel gennem øgede offentlig investeringer og velfærdsforbedringer. Og som genskaber produktivitetstilvæksten gennem en målrettet og selektiv udviklings og erhvervs politik. En vækstpolitik finansieret gennem lavere ledighed og tilbagerulning af VKO's katastrofale skattestop og skattelettelsespolitik.

INDLEDNING: MYTERNE OM DET OFFENTLIGE FORBRUG.

Det offentlige forbrug er under heftig beskydning. Arbejdsgiverorganisationer, borgerlige partier og økonomer skiftes til at udpege det offentlige forbrug, som den store samfundsøkonomiske synder.

Det offentlige forbrug anklages for det første for at være ude af kontrol¹, for det andet for at være vokset på den private sektors bekostning² og for at ”kannibalisere væksten”³; og for tredje for at være hovedårsag til forværringen af de offentlige finanser.

Og svarende til denne analyse fremføres påstande om, at den eneste saglige økonomiske politik overfor og løsning på krisen og vækstfaldet såvel som på statsunderskud og gæld ligger i reduktion af (væksten i) det offentlige forbrug⁴

Senest har VK annonceret, at det ikke blot skal føres nulvækstpolitik til 2013, men helt frem til 2020.⁵

Men er det rigtigt, at det er det offentlige forbrug, som er årsag til krise, vækstfald og forværring af offentlige finanser og at der igennem tilbagerulning af det offentlige forbrug, at løsningen skal findes?

I det følgende vil vi se på, hvad der er myter og hvad der er realiteter om det offentlige forbrug.

I første del behandles spørgsmålet om, hvorvidt det offentlige forbrug i de senere år er vokset uforholdsmæssigt meget i samfundsøkonomien? Eller som det er fremført: Det offentlige har holdt forbrugsfest.

I anden del diskuteres spørgsmålet om, hvorvidt ukontrolleret vækst i det offentlige forbrug er skyld i den hidtidige forværring af de offentlige finanser?

Dernæst behandles i tredje del synspunktet om, at det offentlige forbrug tegner til at fremover at ville vokse uholdbart på den private sektors bekostning. Eller som formuleret: At det offentlige forbrug vil ”kannibalisere væksten”?

Videre diskuteres i fjerde del synspunktet om, at fortsat stigende offentligt forbrug tegner til fremover yderligere at ville forøge statsunderskuddet uholdbart?

Endelig overvejes i sidste og femte del alternative forslag til løsning af krisen, arbejdsløsheden og statsunderskuddet.

1) Jf. Dansk Industri: Det offentlige forbrug ude af kontrol, 30. juni 2010.

2) Jf. Økonomisk redegørelse dec. 2010, s. 17

3) Jf. Danske Erhverv: Offentligt forbrug kannibalisere væksten. 14. juli 2010

4) Jf. Finansministeriet: Økonomisk redegørelse dec. 2010 og jf. Det økonomiske Råd: Dansk Økonomi, Forår 2010.

5) Jf. Bendsen, Jørgen: V ønsker offentlig nulvækst indtil 2020. Børsen 3/12 2010.

1. OFFENTLIG FORBRUGSFEST?

Myte: Det offentlige forbrug er vokset uforholdsmæssigt meget.

En gennemgående kritik fra arbejdsgiverorganisationer, VK regeringen og borgerlige økonomer af det offentlige forbrug handler om, at det offentlige forbrug er vokset uforholdsmæssigt meget (i forhold til den private sektor), hvilket kan aflæses som en stærkt stigende andel af BNP.

Således anfører fx arbejdsgiverorganisationen Danske Erhverv, at ”Det offentlige forbrug er på himmelflugt i forhold set i forhold til økonomien”.⁶ Og arbejdsgiverorganisationerne kræves enstemmigt, at væksten i det offentlige forbrug standses og det bringes ned igen.

Tilsvarende synspunkt er høres fra VK – regeringen såvel som fra borgerlige økonomer. Således fremføres det af regeringens økonomer i Finansministeriet: ”I gennem de seneste årtier har der været en tendens til, at de offentlige forbrugsudgifter er steget mere end planlagt og aftalt... det kan ikke fortsætte”.⁷

Og Det Økonomiske Råd er på samme linje: ”... de offentlige udgifter ligger på et historisk højt niveau ... og det vil kræve op imod 10 år med real nulvækst at bringe det ned på det planlagte niveau”.⁸

Det offentlige forbrugs andel af BNP.

I forbindelse med denne kritik er det især det offentlige forbrugs andel af BNP, som der fokuseres på.

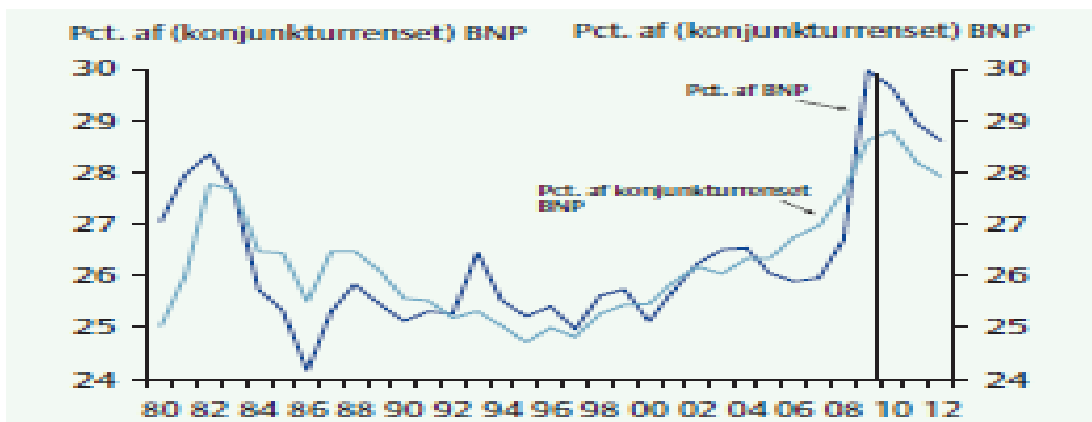
Der peges i denne forbindelse på, at fra i 2007 at udgøre godt 27 pct. af BNP er andelen heraf i 2010 vokset til op mod 30 pct. af aktuelt BNP og godt 28,5 pct. af konjunkturrenset BNP jf. nedenstående figur:

6) Jf. Danske Erhverv, oven anførte værk, s. 2.

7) Finansministeriet, Økonomisk Redegørelse, s. 9.

8) Jf. DØR, Dansk Økonomi Forår 2010, s. 7

Figur: Offentligt forbrug i pct. af BNP⁹.



Det er en stigning på 2,5 til 3 pct. eller op mod 40 - 45 mia. kr.

Der tegnes fra borgerligt hold et billede af, at det offentlige har holdt forbrugsfest, at det offentlige forbrug er vokset uforholdsmæssigt meget og at det er sket på den private sektors bekostning.

Endvidere sammenholdes det med VK – regeringens mål i 2015 planen om, at det offentlige forbrug i 2010 skulle udgøre kun 27,3 pct.

Realiteten bag myten: Det er den private sektor, som er skrumpet.

Det må anerkendes, at det offentlige forbrugs andel af BNP er steget som anført.

Men årsagen til det offentlige forbrugs stigende andel af BNP er ikke en uforholdsmæssig stærk vækst i det offentlige forbrug, således som der ellers ovenfor lægges op til af arbejdsgivere, regering og borgerlige økonomer.

Det offentlige forbrugs andel af BNP er resultatet af et regnestykke, hvor det offentlige forbrug er i tælleren og BNP i nævneren:

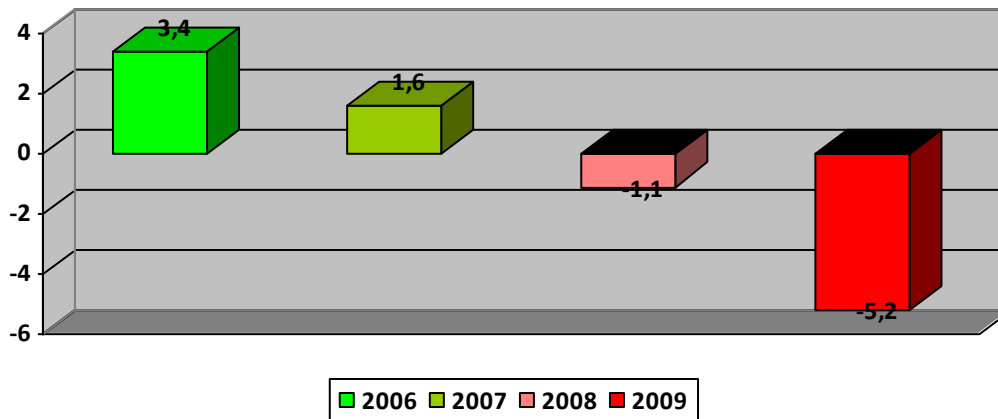
$$\text{Offentligt forbrug i pct. af BNP} = \frac{\text{Offentligt forbrug} * 100}{\text{BNP}}$$

Men her er den økonomiske virkelighed, at det kun i forsvindende grad er en større tæller, som er skyld i det offentlige forbrugs stigende andel af BNP.

9) Kilde: Økonomisk Redegørelse, s. 20.

Stigningen skyldes derimod, at nævneren – dvs. BNP – har gennemlevet et historisk stort fald i perioden 2008 til 2009.

Figur: BNP – vækst 2007 – 2009¹⁰.



I forhold til en normal vækst på omkring + 1½ - 2 pct. faldt BNP i 2008 med næsten – 1pct og i 2009 med næsten -5 pct. Dvs. et fald i 2008 og 2009 på tilsammen næsten 10 pct. af BNP i forhold til normal vækst.

Det danske bruttonationalprodukt (BNP) udgjorde i 2009 omkring 1650 milliarder kroner, mens det offentlige forbrug her udgjort omkring 495 mia. kr¹¹. I de sidste 100 år er som anført BNP steget med tæt ved to procent årligt. Så ved en nogenlunde »normal« realvækst på et historisk niveau stiger velstanden med op mod 35 milliarder kroner årligt¹². Så de 10 pct. vækstfald svarer til et BNP fald på op mod 165 mia. kr.

MEN: Det afgørende i denne sammenhæng er, at dette vækstfald INTET har med det offentlige forbrug at gøre, tværtimod.

Vækstfaldet er helt og aldeles indtruffet i den private sektor og skyldes i afgørende udstrækning forhold i den private sektor¹³:

- Finanskrisen og bankernes dermed følgende kreditstramning
- Boligkrisen og det heraf udløste vækstfald i det private forbrug

10) Kilde: Konvergensprogram 2009.

11) Danmarks Statistik: Nationalregnskab 2004 til 2009. 8. nov. 2010

12) Jf. Skovgaard, Lars Erik: Kæmperegning venter danskerne forud. Berlingske Tidende, 14. december 2008.

13) Jf. Lund, Henrik Herløv: Den økonomiske krise i Danmark. www.henrikherloevlund.dk/artikler/krise.pdf og jf. Lund, Henrik Herløv: Krisen, arbejdsløsheden og statsunderskuddet. www.henrikherloevlund.dk/artikler/krisepolitik.pdf

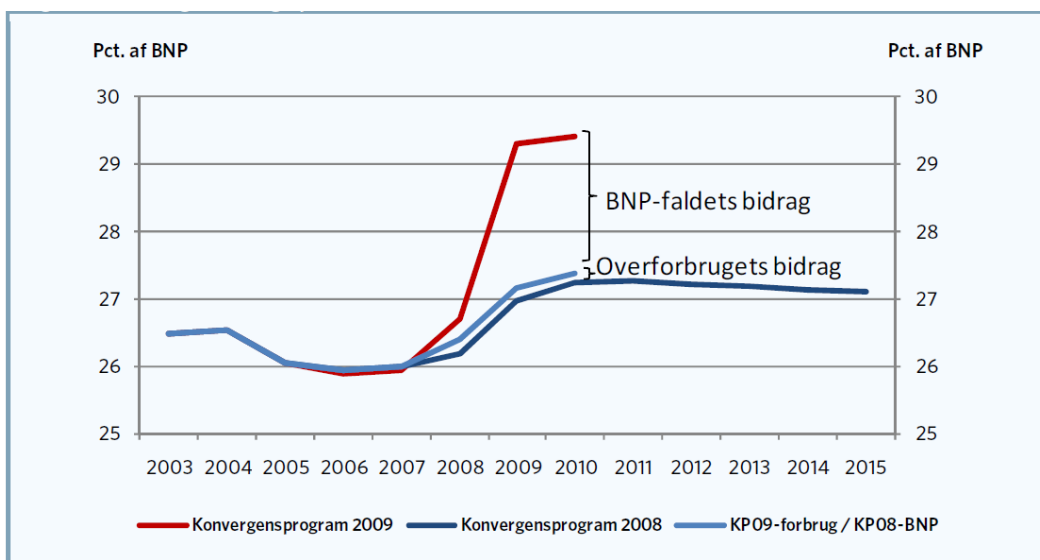
- Den internationale verdenshandelskrise og den heraf følgende nedgang i eksporten
- En af faldet i eksport og privat forbrug foranlediget nedgang i erhvervsinvesteringerne

Faldet i BNP er således udløst af en voldsom krise og et voldsomt vækstfald i den private sektor.

Det er overvejende dette, som rent matematisk resulter i stigningen i det offentlige forbrugs andel af BNP.

Offentligt overforbrug har derimod kun ”ansvaret” i meget begrænset omfang. AE – rådet har fremstillet denne sammenhæng således:

Figur: Årsager til det offentlige forbrugs stigende andel af BNP¹⁴.



Kilde: AE på baggrund af Finansministeriets Konvergensprogrammer fra hhv. 2008 og 2009.

Normal vækst = ingen stigning i offentlig forbrugsandel.

At det er i den private sektor og ikke i det offentlige forbrug at årsagen til det offentlige forbrugs stigende andel af samfundsøkonomien skal søges kan illustreres på anden måde.

Lad os antage, at det offentlige forbrug i 2009 har samme størrelse som rent faktisk tilfældet dvs. 495 mia. kr.

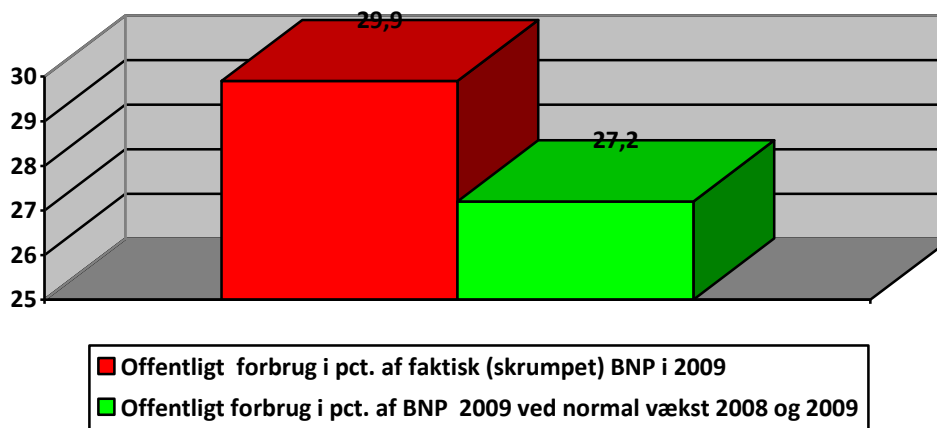
Lad os videre antage, at den private sektor og dermed BNP derimod havde haft en normal vækst. I så tilfælde ville BNP i 2009 have udgjort 1650 mia. kr + 165 mia. kr = 1815 mia. kr.

I så tilfælde ville det offentlige forbrug ikke have udgjort de op mod 30 pct. af BNP, som i dag tilfældet, men kun 495 mia. kr i pct. af 1815 mia. kr = 27,2 pct. af BNP.

14) Kilde: Madsen, Martin: Foran anførte værk, s. 2.

Hvis den private sektor havde haft normal vækst, ville det offentlige forbrug altså have udgjort stort set samme andel som i 2007.

Figur: Offentligt forbrug i % af faktisk (skrumpet) BNP 2009 og i pct. af BNP 2009 under forudsætning af normal vækst 2008 og 2009¹⁵.



Og ville have udgjort stort set den andel af BNP som forudsat i 2015 planen.

Delkonklusion:

Arbejdsgivere, VK og borgerlige økonomer har udbredt en myte om, at det offentlige forbrugs stigende andel af BNP skyldes uforholdsmæssig vækst i det offentlige forbrug.

Men de økonomiske realiteter er, at det er krisen i den private sektor og det heraf fremkaldte historisk store BNP fald og ikke en uforholdsmæssigt vækst i det offentlige forbrug, som er den egentlige årsag til, at det offentlige forbrugs andel af BNP rent matematisk ser ud som om den stiger.

Dette er naturligvis ikke bare en diskussion for diskussionens skyld, men handler både om, HVOR der skal sættes ind for at løse krisen: I den offentlige eller i den private sektor? Og det handler naturligvis ikke mindst om, hvem der skal betale regningen for krisen?

Når Arbejdsgivere, regering og borgerlige økonomer har travlt med ”for smed at rette bager”, kan man få en mistanke om, at det både handler om at aflede opmærksomheden væk de egentlige kriseårsager i den private sektor og om at få placeret regningen et andet steds end her.

Mens den korrekte placering af årsagerne hertil i vækstfaldet i den private sektor, selvsagt peger på en hel anden løsningsstrategi, nemlig at få sparket gang i (væksten i) den private sektor. Herom til sidst i denne rapport.

15) Kilde: Egen beregning

2. OFFENTLIGE UDGIFTER UDE AF KONTROL?

Myte: Det offentlige forbrug er løbet løbsk.

En anden gennemgående kritik fra borgerligt hold vedrørende det offentlige forbrug handler om, at de offentlige udgifter er steget langt mere end planlagt (af regeringen i 2015 planen) og at det er årsagen til forværringen af de offentlige finanser.

Dansk Industri siger taler således direkte om, at ” Det offentlige forbrug er ude af kontrol”.¹⁶ Og Danske Erhverv kæder dette og forværringen af de offentlige finanser sammen: ”Tendensen til en voksende offentlig sektor ... (har betydet), at balancen på de offentlige finanser tippede”¹⁷

Også her sekunderer Regeringen: ” Der skabt fremgang støttet af markante lempelser af finanspolitikken, (men) prisen er et stort underskud på de offentlige finanser”. Og når ”..det offentlige forbrug igen bliver højere end vi havde planlagt... er det på udgiftssiden, at der nu skal sættes ind”¹⁸

Også Det Økonomiske Råd taler om: ”Systematiske overskridelser af de planlagte og aftale udgifter har været reglen ...”¹⁹. Og om, at: ”Udgiftsniveauet er steget til et historisk højt niveau”.

Selvom man lidt mere sagligt også inddrager skatteudviklingen i forklaringen heraf, er der ikke tvivl om, at også DØR har et godt øje til de offentlige udgifter: ” Krisen og den lempelige finanspolitik betød, at udgifterne har oversteget skatterne..(og medført) underskud på den offentlige saldo”²⁰

Forværringen af de offentlige finanser 2008 - 2010.

Det må anerkendes, at de offentlige finanser i de senere år er blevet betydeligt forværret. På få år er saldo herpå gået fra et overskud på omkring 60 mia. kr i 2008 til et underskud på op mod - 60 mia. kr i 2010. Altså en forværring på omkring 120 mia. kr. Set fra 2007 til 2011 tegner det til en forværring på over 150 mia. kr.

16) Jf. DI: Oven anførte værk, s. 1

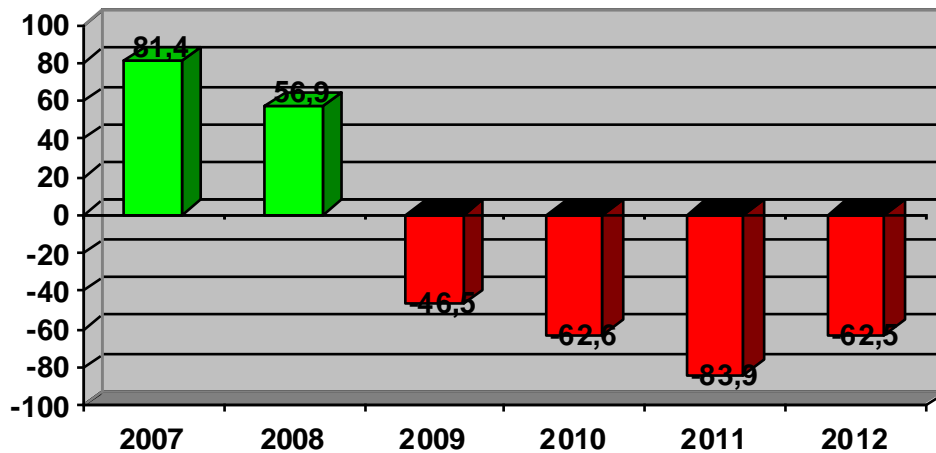
17) Oven anførte værk, s. 2.

18) Frederiksen, Claus Hjorth: Forord til Økonomisk redegørelse, dec. 2010.

19) Jf. DØR, Dansk Økonomi Forår 2010, s. 19

20) Oven anførte værk, s. 158.

Figur: Overskud og underskud på offentlige finanser (mia. kr) – inkl. ”Genopretningsaftalen”²¹



At de offentlige udgifter spiller en rolle i denne forværring skal ikke benægtes. Den såkaldte automatiske finansreaktion med øgede offentlige udgifter til dagpenge og fald i skatte-indtægter i forbindelse ledighed har naturligvis belastet de offentlige finanser.

Stigende udgifter til indkomstoverførsler på i alt 30 mia. kr forklarer således omkring 20 pct. af forværringen på saldoen for de offentlige finanser.

Realitet: Statsunderskud skyldes langt overvejende faldende skatteindtægter.

MEN: Der er ikke tale om, at det er løbske stigninger i de offentlige udgifter til forbrug, som er hovedårsagen til denne forværring af de offentlige finanser i de senere år.

Faktisk er det offentlige forbrug er kun vokset lidt mere end normalt i perioden 2008 til og med 2009.

Hvis det offentlige forbrug var steget svarende til udvikling heri siden 1998 – 2008 ville det offentlige forbrug være vokset med 42,9 mia. kr fra og med 2008 til og med 2009.

Men fra 2008 til 2009 steg det offentlige forbrug faktisk med 46,4 mia. kr.

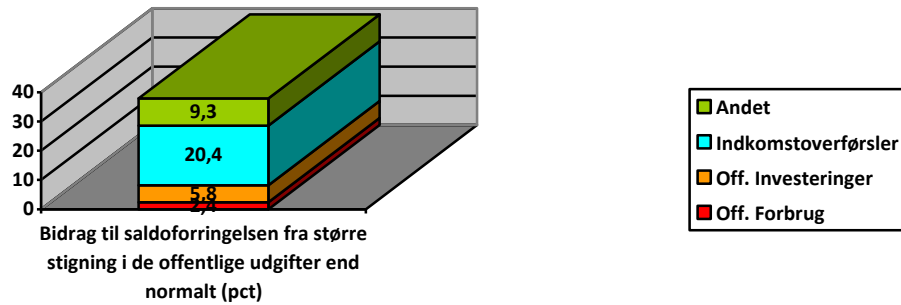
Det offentlige forbrug steg altså kun med +3,6 mia. kr. mere end normalt.

Denne merstigning forklarer kun et par procent af forværringen i de offentlige finanser fra 2008 til 2010.

21) Kilde: Økonomisk Redegørelse dec. 2010, s. 168.

Og merstigninger i de samlede offentlige udgifter sig fra 2008 til 2010 kun for et bidrag på lidt over en tredjedel af den samlede saldforringelse - nærmere bestemt i alt 37,9 pct.

Figur: Bidrag til forværringen af offentlig saldo 2008-2010 (i pct.) fra stigninger i de offentlige udgifter ud over normalstigningen 1998 - 2008.²²

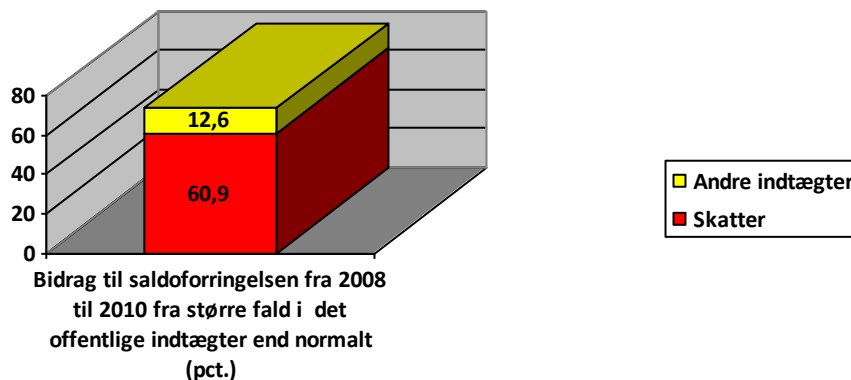


Hovedforklaringen på den markante forværring i de offentlige finanser er derimod, at de offentlige indtægter er faldet og tilmed usædvanligt meget.

Med en fortsættelse af normaludviklingen fra 1998 – 2008 ville indtægterne fra 2008 til 2010 være steget med 73,2 mia. kr. I stedet faldt de -34,5 mia. kr. Altså en forværring på godt - 108 mia. kr.

Heraf tegner skatterne sig for langt hovedparten af mindreindtægten.

Figur: Bidrag til forværringen af offentlig saldo 2008-2010 (i pct.) fra fald i de offentlige indtægter ud over normaludviklingen 1998 - 2008.²³



22) Kilde: Oven anførte værk, s. 5.

23) Kilde: Oven anførte værk, s. 5.

Skattelettelser medansvar for forværring af offentlige finanser.

Dette store fald skyldes selvfølgelig for det første krisen og den stigende ledighed, som har betydet et fald i skattebetalingerne og i forbrugsafgifterne.

Men det for det andet også spiller også VKO's skattestop og skattelettelsespolitik en central rolle i indtægtsfaldet. Denne har til dato drænet statskassen for i 2010 op mod 60 mia. kr årligt.

Tabel: Effekt af regeringens samlede skattepolitik.²⁴

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2002-10 (2010- niveau)
Lavere skat på arbejdsindkomst og										
Forårspakken i 2004	-	-	9,9	10,3	10,7	11,1	11,8	11,9	12,3	83,4
Lavere skat på arbejde i 2008 og 2009	-	-	-	-	-	-	4,3	9,3	9,7	23,7
Forårspakke 2.0	-	-	-	-	-	-	-	-	13,1	13,1
SP-suspension	-	-	3,9	3,9	4,3	4,5	4,6	4,8	5,4	33,6
Skattestop for ejendomsværdiskatten	0,4	1,0	1,5	3,3	4,7	7,8	9,5	6,6	6,8	44,0
Skattestop for bilafgifterne	-	0,4	0,7	1,1	1,5	1,8	2,7	3,2	3,9	15,9
Stop for indeksering af punktafgifter	-	1,3	2,1	3,4	4,7	5,8	7,5	8,1	8,3	43,3
Skattepolitikken i alt	0,4	2,7	18,1	22,0	25,9	31,0	40,4	43,9	59,5	257,0

Det har kun kunnet lade sig gøre uden at umiddelbart at forringe de offentlige finanser, fordi der i en periode var store, men midlertidige skatteindtægter fra Nordsøolien og pensionsafkastskatten. Men disse er bogstaveligt talt tørret ud og nu viser det sig, at der på længere sigt ikke var råd til disse skattelettelser.

Hertil kommer, at en betydelig del af disse skattelettelser har været underfinansierede dvs. ikke er dækket ind af andre skatteindtægter. Skattestoppet siden 2001 har således IKKE været finansieret. De vigtigste elementer i skattestoppet har været stoppet for ejendomsværdiskatten, stoppet for motorbeskatningen samt stoppet for en række punktafgifter. Ifølge tal fra Skatteministeriet selv koster stoppet for ejendomsværdiskatten i 2010 årligt 6,8 mia. kr, stoppet for motorbeskatningen koster årlig 3,9 mia. kr og stoppet for indeksering af punktafgifter koster årligt 8,3 mia. kr. I alt har den manglende finansiering af skattestoppet i 2010 således årligt 19 mia. Kr.

Endvidere vedtog VKO – flertallet op til valget i 2007 skattelettelser, en forlængelse af skattestoppet og et mindre serviceløft for tilsammen 14 mia. kr. Ud af disse 14 mia. kr. var de 10 mia. underfinansierede skattelettelser, som vi fik i 2008 og 2009. VKO påstod ganske vist, at lettelserne var finansierede i og med, at VK's 2015 plan viste holdbare offentlige finanser. Men det gjorde den kun, fordi der i planen var indbygget fremtidige forbedringer af de offentlige finanser for 14 mia. kr., som skulle skaffes af Arbejdsmarkedskommissionen.

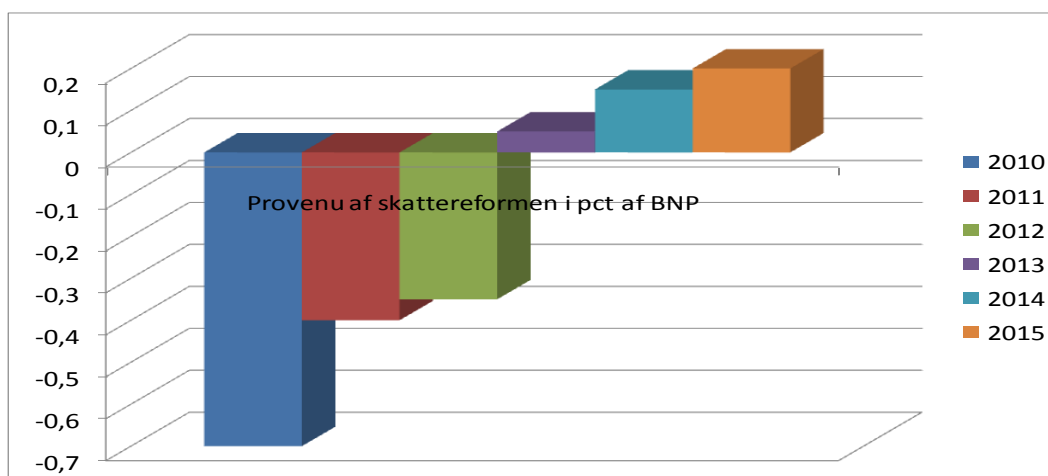
24) Kilde: Skatteministeriet efter Pedersen, Troels: Skattelettelser på 59,5 mia. kr. til danskerne. Børsen 3/10-09.

Der kan imidlertid stilles et mere end stort spørgsmål ved om disse er skaffet. Således skulle VK's "Skattereform" 2009 skaffe 5 mia. kr. i finansiering og "Genopretnings-aftalen" i 2010 yderligere 4 mia. kr. ved at øge arbejdsudbud OG beskæftigelse med omkring tilsammen 30.000 personer²⁵. Al den stund bruttoledigheden imidlertid frem til i dag er steget til 170.000 personer og må forventes i de nærmeste år og formentlig helt frem til 2015 at forblive vedvarende høj, er denne merbeskæftigelse på ingen måde indfriet og dermed er den indtægtsfremgang heller ikke realiseret, som skulle finansiere skattelettelserne. Der er altså til dato IKKE skaffet finansiering for de 10 mia. kr. i skattelettelser, som blev vedtaget i 2007 for at VKO kunne vinde valget her.

Endelig er der i VKO's skattereform fra 2009 (Forårspakke 2.0) er indbygget en underfinansiering på i alt 30 mia. kr, fordelt med 14,1 mia. kr i 2010, 8,4 mia. kr. i 2011 og 7,9 mia. kr. i 2012. Dele heraf har VK dog med "Genopretningsaftalen" udsat til efter 2013 ved at udskyde topskattelettelser i 2011 og 2010. Den store topskattelettelse i 2010 er dog blevet gennemført.

Underfinansiering indhentes først efter 2013, primært gennem forhøjelser af en række energi-, miljø- og sundhedsafgifter. Der vil dog gå en årrække før underfinansieringen er dækket ind. Derfor bidrager underfinansieringen indtil da til et betydeligt provenutab og dermed til statsunderskuddet helt frem til 2013.

Figur: Under og overskud på skattereformen 2010 – 2015 – pct. af BNP.²⁶



Ifølge tal fra Skatteministeriet mangler der i 2010 som følge af de underfinansierede skattelettelser årligt 13,1 mia. kr. Samlet er der således i 2010 tale om, at VKO's u- og underfinansierede skattestop og skattelettelser årligt bevirker et tab på årligt 40 mia. kr.

25) Jf. Økonomisk Redegørelse dec. 2010, s. 18.

26) Kilde: Konvergensprogram 2009.

Delkonklusion:

Arbejdsgivere, VK og borgerlige økonomer udbreder en myte om, at den voldsomme forværring i de offentlige finanser i de senere år skyldes uforholdsmæssige stigninger i det offentlige forbrug, at det offentlige forbrug er løbet løbsk.

MEN: Det er ikke uforholdsmæssige stigninger i de offentlige udgifter og slet ikke i det offentlige forbrug, som er den afgørende årsag til de store statsunderskud i 2008 og 2009.

De økonomiske realiteter handler om, at det tværtimod alt overvejende er et unormalt stort fald i de offentlige indtægter fra skatter og afgifter, som er årsag til kæmpeunderskuddet.

Igen er dette ikke bare en strid om ord, men handler naturligvis om, hvor ansvaret – og regningen – bør placeres for forværringen af de offentlige finanser og dermed også om, hvori kuren består?

For faldet i de offentlige indtægter skyldes ikke bare krisen, men også den af VK førte, af arbejdsgiverne krævede og af borgerlige økonomer støttede skattelettelsespolitik.

Når man fra borgerligt hold skyder med skarpt på det offentlige forbrug er det ikke blot ude af takt med virkeligheden, men man spørger sig selv, om det handler et forsøg på flytte opmærksomheden væk fra ansvaret hos den førte politik og dermed om at placere regningen for den hos nogle andre end de, som har profiteret af skattelettelserne.

Og det handler naturligvis om at aflede opmærksomheden fra den ellers oplagte løsningsmodel – nemlig at omgøre VK's skattelettelser, som der ikke har været råd til.

3. KANNIBALISERER DET OFFENTLIGE VÆKSTEN?

Myte: Det offentlige koster beskæftigelse og vækst i den private sektor.

I forlængelse af kritikken af det offentlige forbrug for at være løbet løbsk og for at have ædt sig ind på samfundsøkonomien rettes en kritik mod ”.. at den ukontrollerede vækst i den offentlige sektor er hæmmende for vækstmulighederne i den private”²⁷. Væksten skal med andre ord reserveres til de private virksomheder.

I den interesse og fordelingspolitiske kamp er det måske mindre overraskende at høre det fra arbejdsgiverorganisationer.

Men det siges også - indpakket men umiskendeligt – af regeringen fx som udtrykt af statsminister Lars Løkke Rasmussen: ” Sunde offentlige finanser er den klippegrund, vi skal bygge væksten på. Og hvem skal skabe den vækst? ... Det er meget enkelt. Samfundets velstand kan kun komme fra private virksomheder.”²⁸

Det, som arbejdsgiverorganisationerne navnlig hæfter sig ved, er den offentlige beskæftigelse. Påstanden er, ”..at vækst drevet af offentlig beskæftigelse ikke fører til holdbar vækst, da den tærer på sit ernæringsgrundlag i form af at mindske den private beskæftigelse... Privat beskæftigelse er det fundament, som offentlig beskæftigelse bygger på...”²⁹

Også her bakker andre aktører i den borgerlige lejr op, herunder regeringen: ” En fortsættelse af væksten i det offentlige forbrug vil endvidere indebære, at den offentlige beskæftigelse fortsætter med at vokse... Den private sektors muligheder for at rekruttere arbejdskraft og virksomhedernes konkurrenceevne vil dermed blive presset.”³⁰

Der peges altså fra den borgerlige lejr på stigende offentligt forbrug og beskæftigelse som årsag til vækstoffald hidtil og navnlig som en barriere for økonomisk vækst fremover.

27) Jf. Danske Erhverv, foran anførte værk, s. 1.

28) Statsminister Lars Løkke Rasmussens tale ved Folketingets åbning tirsdag den 5. oktober 2010

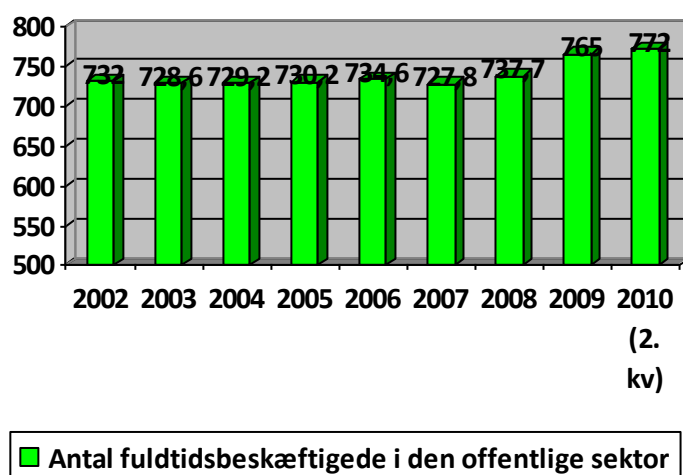
29) Jf. Danske Erhverv, o. a. v., s. 5.

30) Finansministeriet: Økonomisk Redegørelse december 2010, s. 21.

Realitet: Øget offentlig beskæftigelse har ikke skabt krisen, men skyldes den.

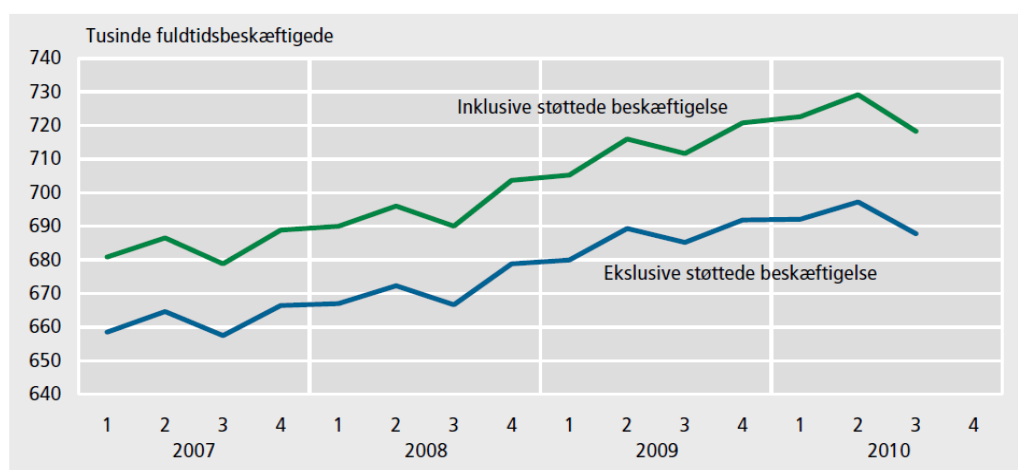
Det må anerkendes, at offentlig beskæftigelse har været stigende på det allerseneste.

Figur: Offentlig beskæftigelse 2002 – 2009³¹ (omregnet til fuldtidspersoner).



Det skal dog tages i betragtning, at de seneste år har været præget af økonomisk krise og dermed stigende ledighed. Hvorfor det offentlige aktiveringsindsats og dermed den støttede beskæftigelse indenfor det offentlige har været tilsvarende stigende.

Figur: Udviklingen i beskæftigelsen inden for offentlig forvaltning og service inkl. og ekskl. støttet beskæftigelse (tusind fuldtidsbeskæftigede).

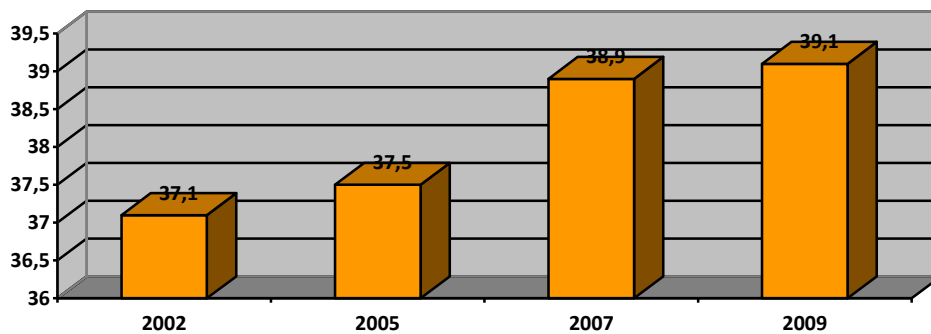


31) Kilde. Danmarks Statistik: Offentlig beskæftigelse 2002-2008, Nyt fra Danmarks Statistik, nr. 36, jan. 2010 og Danmarks Statistik: Opbremsning i den offentlige beskæftigelse, Nyt fra Danmarks Statistik, nr. 583, dec. 2010.

Denne stigende støttede beskæftigelse i det offentlige er jo imidlertid ikke et varigt fænomen. Ligesom der af VK – regeringen i 2009 blev åbnet op for ekstra offentlige investeringer og hermed også yderligere offentlige ansættelser netop for at tage toppen af den i den private sektor stigende ledighed. Men heller ikke det kan tages som udtryk for en varig ændring.

Hertil kommer, at realvæksten i det offentlige forbrug i 00'erne især afspejler voksende køb af varer og tjenester fra den private sektor i forbindelse med stigende udlicitering af opgaveløsning for det offentlige til private virksomheder.

Figur: Offentligt køb af varer og tjenester fra den private sektor i pct. af samlet offentlig forbrugsudgift.³²



Selvom der endnu ikke foreligger regnskabstal herfor for 2010 og 11, er der ingen grund til at denne tendens ikke er fortsat og formentlig accelleret i de seneste år, hvor regeringen har lagt voksende pres på kommuner og regioner økonomisk og til at udlicitere.

Beskæftigelsesstigningen i den offentlige sektor har således ikke slugt ressourcer fra den private sektor hidtil.

Beskæftigelsesstigningen i den offentlige sektor har tværtimod i høj grad haft til at opgave at modvirke det kæmpe beskæftigelsesfald, som efter finanskrisen indtraf i den private sektor, hvor beskæftigelsen er faldet med op mod 200.000 personer af årsager, der som foran anført intet har med det offentlige forbrug at gøre.

Endvidere går en stigende del af det offentlige forbrug i forbindelse med privatisering til den private sektor til køb af varer og tjenester.

32) Kilde: Egen beregning på basis af Danmarks Statistiks Statistikbank.

Delkonklusion:

Arbejdsgivere, VK og borgerlige økonomer udbreder en myte om, at det offentlige rager ressourcer til sig på bekostning af væksten i den private sektor.

Men de økonomiske realiteter handler om, at det offentlige ikke har taget ressourcer fra den private sektor. De private virksomheder har tværtimod selv frigjort sig fra medarbejdere i historisk stort omfang, hvilket ikke bare rammer samfundsøkonomien, men også virksomhederne selv i form af faldende efterspørgsel.

Væksten i offentlig beskæftigelse er i stor udstrækning er fremkaldt af og haft til opgave at dæmpe og modvirke det kæmpestore fald i beskæftigelse i den private sektor og dermed i forbrug og investeringer.

Igen er det altså i den private sektor, at årsagen til også udviklingen i det offentlige i høj grad skal søges, ikke omvendt.

Og igen er det naturligvis ikke bare en strid om ord, men handler om hvor ansvaret og regningen skal placeres og hvor og hvordan der skal gribes ind? Når det er i den private sektor, at vækstproblemet reelt ligger, mens det offentlige blot har holdt hånden under økonomien og vækst, ja så ligger det reelle vækstproblem naturligvis ikke i det offentlige forbrug, men i at få sparket gang i væksten i den private sektor igen.

Dvs. løsningen på vækstproblemet handler ikke om at reducere det offentlige forbrug, men om erhvervspolitisk regulering af og indgreb i den private sektor, jf. sidst i denne i rapport.

4. OFFENTLIGT FORBRUG ÅRSAG TIL FREMTIDIGT STATSUNDERSKUD?

Myte: Det offentlige forbrug årsag til statsunderskuddet.

Endelig rettes navnlig fra VK og fra borgerlige økonomer en kritik om, at videre vækst i det offentlige forbrug vil forværre de offentlige finanser drastisk fremover og at det følgelig er afgørende vigtigt at tøjle denne vækst.

Det hedder således i VK – regeringens seneste økonomiske redegørelse: ” Med udsigt til et offentligt underskud på ca. 85 mia. kr i 2011 er det en central økonomisk – politisk opgave at gennemføre en konsekvent genopretning af den offentlige økonomi ... Genopretningen af finanserne forudsætter at væksten i det offentlige forbrug varigt bringes ned på et lavere niveau... ”³³

Lidt mere indpakket og indirekte kommer der tilslutning hertil fra borgerlige økonomer, fx Det Økonomiske Råd, når man skriver ” Den demografiske modvind trækker i retning af, at der vil være underskud på den offentlige saldo i lang tid fremover... Dette kræver en markant tilbageholdenhed på udgiftssiden kombineret med omfattende reformer på arbejdsmarkedet og i relation til tilbagetrækningssystemet”.³⁴

Regeringens og DØR s scenarier for den videre økonomiske udvikling.

Disse udmeldinger sker på baggrund af en række fremskrivninger af den videre samfunds-økonomiske udvikling, hvor det offentlige forbrug udpeges som hovedansvarlig for en stigende forværring af de offentlige finanser med stigende statsunderskud og offentlig gældsætning.

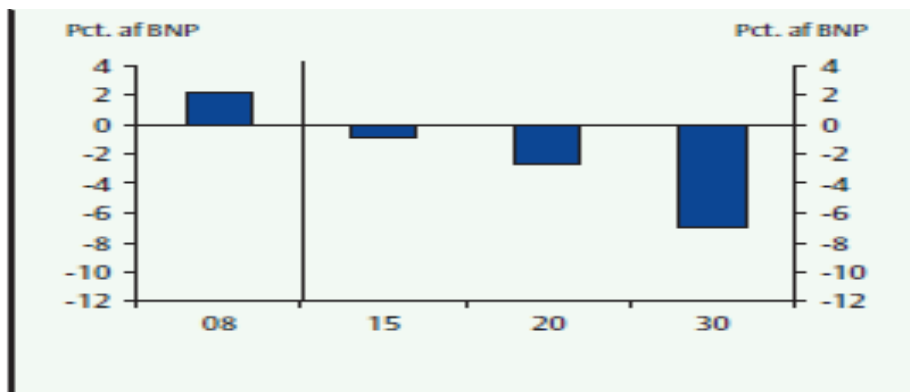
Dette udtrykkes i VK – regeringens seneste Økonomisk Redegørelse: ”Vokser det offentlige forbrug ... i samme takt, som det har gjort de sidste 30 år (knap 1,75 pct. om året) stiger det strukturelle underskud på de offentlige finanser til op mod 3 pct. af BNP (=55 mia. kr) i 2020 og 7 pct. af BNP (125 mia. kr.) i 2030”³⁵

33) Jf. Finansministeriet: Økonomisk redegørelse dec. 2010, s. 8.

34) DØR, o. a. v., s. 3

35) Jf. Finansministeriet: Økonomisk Redegørelse december 2010, s. 20-21.

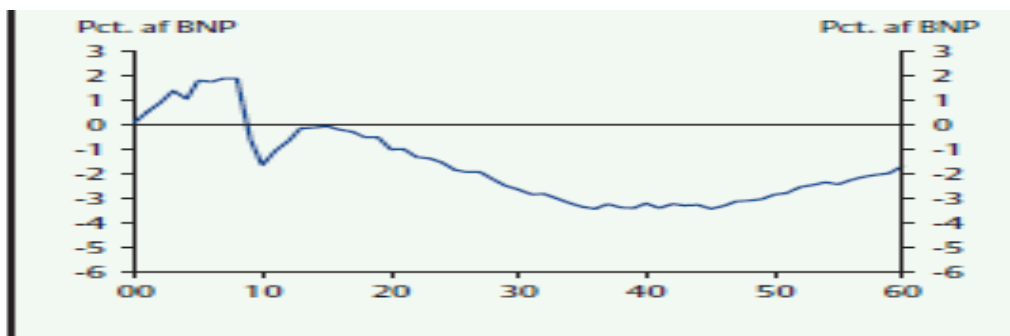
Figur: Offentlig saldo ifølge Økonomisk Redegørelse dec. 2010 frem til 2030 ved fortsat realvækst som i de sidste 30 år.³⁶



Dette forløb mener dog VK – regeringen dog med sin nulvækstplan og ”Genopret-ningsaftalen” med DF dog foreløbigt at have rettet så meget op på, at det strukturelle (dvs. langsigtede og konjunkturrensede) underskud frem til 2020 reduceres til 1 pct. af BNP = ca. 18 mia. kr.³⁷

Men herefter forventes underskuddet igen at vokse til - 3 pct. af BNP = ca. -55 mia. kr frem til 2040. Dette begrundes med den demografiske udvikling med stor afgang fra arbejdsstyrken pga. pensionering, på grund heraf stigende offentlige udgifter samt vigende indtægter fra beskatning af Nordsøolien³⁸ forventes underskuddet imidlertid frem

Figur: Strukturel Offentlig saldo frem til 2060 ifølge Regeringen.



En variation over dette tema findes hos DØR, idet der også her peges på stramme offentlige finanser, som et vigtigt løsningselement, og dette helt frem til 2020, men herudover også kræves såkaldte ”arbejdsmarkedsreformer”.³⁹

36) Ibid.

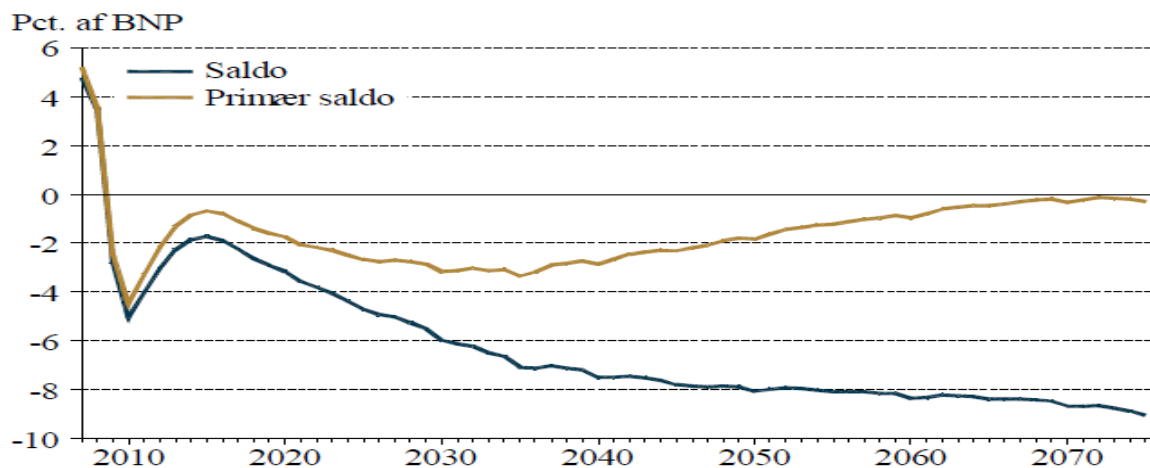
37) Jf. Økonomisk Redegørelse dec. 2010, s. 22.

38) Ibid.

39) Jf. Det Økonomiske Råd, foran anførte værk, s. 20-22. Endvidere anføres, at skattestoppet bør ophæves, men i prognosen opereres i modsætning hertil med skattestop helt til år 2100.

Uden dette forventer DØR, at statsunderskuddet stiger til - 3 pct. af BNP = - 55 mia. kr. i 2020 dvs. mere end forventet af regeringen. Og ligeledes til forskel fra regeringen forventes, at underskuddet vedbliver med at vokse, således at det i 2040 udgør omkring - 7 pct. af BNP = omkring - 125 mia. kr og i 2075 helt omkring - 9 pct. af BNP = omkring - 160 mia. kr., men at det stiger helt frem til 2070, jf. nedenstående figur (den blå kurve).⁴⁰

Figur: Det Økonomiske Råds fremskrivning 2010 – 2075.⁴¹



Anm.: Den primære saldo opgøres som den faktiske saldo minus nettorenteindtægter.

Set over hele perioden ser DØR et behov for en årlig gennemsnitlig forbedring af holdbarheden i de offentlige finanser med 25 mia. kr svarende til 1,4 pct. af BNP.

I det følgende vil vi tage diskutere holdbarheden i DØR s fremskrivning. Den er den mest vidtgående i forhold til regeringen og holder den ikke, holder regeringens heller ikke.

40) For en uddybende gennemgang, analyse og kritik af Det Økonomiske Råds fremskrivninger, se Lund, Henrik Herløv: Det Økonomiske Råds katastrofescenarier for Dansk Økonomi: Realitet eller konstruktion. www.henrikherloevlund.dk/artikler/DOERforaar2010.doc . Endvidere henvises til: Madsen, Per Kongshøj og Andersen, Lars: Det økonomiske Råds kommentarer til DØR s forårsrapport.

41) Dansk Økonomi Forår 2010, s. 13.

Realitet: Statsunderskud, hvis VK s skattepolitik videreføres.

Disse ildevarslende fremskrivninger/ prognoser bygger imidlertid på nogle helt afgørende forudsætninger fra regeringens hidtidige økonomiske politik, at skatterne må holdes i ro samt at vækst bygger på øget arbejdsudbud. Om det sidste længere fremme.

Forudsætningen vedrørende at skatterne må holdes i ro findes både hos Regeringen og hos Det Økonomiske Råd i form af en antagelse om, at skattestoppet videreføres. I Regeringens økonomiske planlægning antages det lidt mere moderat, at skattestoppet foreløbig består til 2019⁴². Herefter er der dog ikke forudsat tilpasning af indtægterne til stigende udgifter fra flere (ældre) brugere, idet regeringen herefter opererer med ”uændret skattebelastning” dvs. at skattetrykket ikke må stige.⁴³

Men stigende antal ældre og stigende behov kræver en årlig realvækst i kommunernes driftsudgifter på mellem 1,2 og 1,7 pct. dvs. på årligt 3-4 mia. kr. og en dertil svarende skattestigning. At skattetrykket ikke må stige, indebærer hermed en manglende stigning i skatteprovenuet i denne størrelsesorden.

Mere vidtgående er antagelserne hos Det Økonomiske Råd, som simpelthen forudsætter skattestoppet videreført til 2075⁴⁴ dvs. at det gøres permanent. Det er en meget vidtgående forudsætning, fordi skattestoppet årligt direkte nedbringer skatteindtægterne med omkring 3½ mia. kr. i indtægter, hvor der tværtimod som oven anført på grund af stigende udgiftsbehov vil være brug for det stik modsatte.

At skattestop og/eller uændret skattetryk antages videreført er slet og ret opskriften på et stigende statsunderskud, idet det jo fra indtægtssiden uvægerligt vil rejse en større og større kløft mellem de offentlige indtægter og udgifter⁴⁵, jf. nedenstående figur

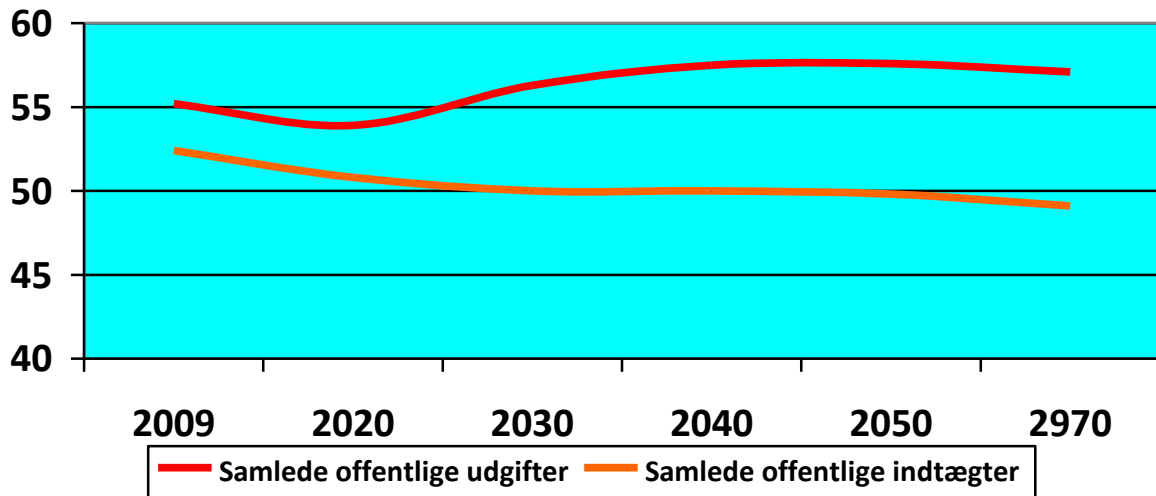
42) Jf. Regeringen: Konvergensprogram 2009, s. 116

43) Ibid.

44) Det Økonomiske Råd: Dansk Økonomi forår 2010, s. 12.

45) Jf. Konvergensprogram 2009., s 198

Figur: Samlede offentlige udgifter og indtægter 2009 til 2070 ifølge grundforløbet i DØR langsigtede fremskrivning.⁴⁶



Men det er en ganske økonomisk politisk urealistisk antagelse, idet skattestoppet jo nu er opsagt af oppositionen og dermed kun kan forudsættes bevaret, hvis VKO flertallet forbliver ved regeringsmagten i de næste 65 år. Det er vist aldrig sket før. Tværtimod, hvis oppositionen vinder valget i 2011, må skattestoppet siges at være faldet.

Det er således i DØR s katastrofescenario antagelsen om fortsat skattestop som er årsagen til det stigende statsunderskud – ikke det offentlige forbrug. Derfor må denne forudsætning korrigeres i Regeringens og DØR s beregninger. Ifølge DØR selv vil ophævelse af skattestoppet varigt forbedre holdbarheden af de offentlige finanser med + 21 mia. kr. svarende til +1,2 pct. af BNP i forhold til DØR s beregning..⁴⁷

Realitet: Statsunderskud, hvis VK s udbudsøkonomiske politik videreføres.

Den anden centrale forudsætning i DØR s skrækscenarier handler om, at vækst skabes gennem øget arbejdsudbud og ikke gennem øget produktivitet.

Dette er en ganske afgørende forudsætning.

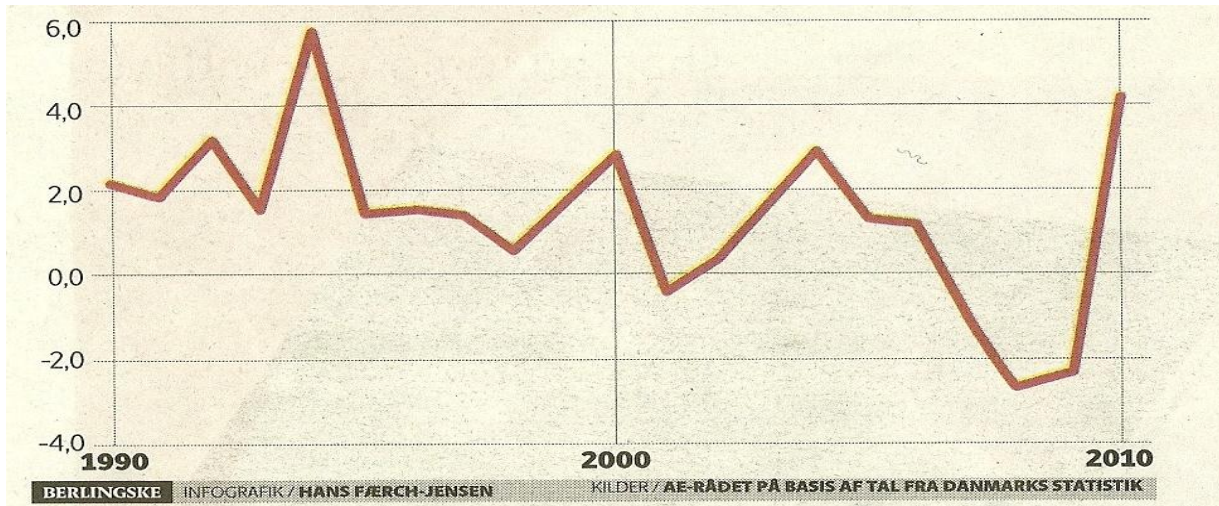
Økonomisk vækst kan enten komme fra gennem øget arbejdsudbud eller gennem øget produktivitet. Historisk set kommer omkring 90 pct. af væksten i dansk økonomi fra øget produktivitet, kun det

46) Kilde: En tilvirkning på basis af Dansk Økonomi Forår 2010, s. 198 og 199

47) jf. Madsen, Per Kongshøj og Andersen, Lars: Det økonomiske Råds kommentarer til DØR s forårsrapport.

seneste 10 år under VK – regeringen har det været anderledes, idet væksten primært er kommet fra flere ud på arbejdsmarkedet, mens til gengæld produktiviteten er faldet til et lavpunkt.

Figur: Årlig vækst i dansk produktivitet 1990 – 2010 (2000 priser).⁴⁸



Dette hænger imidlertid nøje sammen med, at VK har ført en generel økonomisk politik og efter nyliberalistisk inspiration har satset primært på via skattelettelser at stimulere arbejdsudbuddet.

Denne udbudsøkonomiske politik antager DØR tydeligvis videreført og den lægges til grund for DØR underskudsscenario. Den afgørende beregningsforudsætning er her antagelsen om en fortsat lav produktivitetstilvækst og dermed en lav vækst i BNP på ”kun” 1,5 pct. af BNP årligt⁴⁹.

Denne mere pessimistiske forudsætning er helt central for underskudsprognosen for de offentlige finanser. Valget af denne antagelse som beregningsforudsætning medfører nemlig i det videre, at den private sektor såvel som samlet BNP vokser mindre og dermed kommer de offentlige udgifter kommer til at ”fylde mere” målt som andel af nationalproduktet.⁵⁰

Men der kan rettes kraftige indvendinger imod, om dette er en holdbar og realistisk forudsætning? Det er korrekt, at produktiviteten navnlig i det seneste 10 år har ligget særdeles lavt. Dette må imidlertid også siges at hænge nøje sammen med den førte nyliberalistiske ”forkælespolitik”

48) Kilde: Skovgaard, Lars Erik: Dansk kriseøkonomi i lille optur. Berlingske Business 01.03.2011.

49) Jf. Dansk Økonomi Forår 2010, s. 163 -165.

50) Madsen, Per Kongshøj og Andersen, Lars: Det økonomiske Råds kommentarer til DØR s forårsrapport.

overfor erhvervslivet er blevet en sovepude, hvorfor investeringerne i ny teknologi og dermed i øget produktivitet er haltet bagefter.⁵¹

Men med krisen og den skærpede konkurrencekamp må virksomhederne forventes at få anderledes fokus fremover på forbedring af konkurrenceevnen gennem produktivitetsforøgelse.⁵²

Men i de kommende år må disse forudsætninger imidlertid antages at ændres afgørende, idet der med krisen og den skærpede konkurrence nødvendigvis må blive anderledes fokus i virksomheder på lavere omkostninger og priser gennem øget produktivitet. Hertil kommer naturlig, hvis der kommer en anden regering med en anderledes målrettet vækst – og udviklingspolitik.

Der kan derfor på grund af den ændrede markedsøkonomiske situation og den ændrede økonomisk politiske situation efter et regeringsskifte forventes en satsning på øget produktivitet og en betydeligt højere produktivitetstilvækst. Antages timeproduktivitet forøget fra de af DØR forudsatte 1½ pct. af BNP til normale 2 ½ pct. af BNP indebærer det en yderligere forbedring af holdbarheden af de offentlige finanser med + 17 mia. kr svarende til 1 pct. af BNP.

Endelig vil overskuddet forbedres gennem den tidligere beskrevne stigning i uddannelsesniveaet = + 3 mia. kr svarende til 0,15 pct. af BNP.

Tabel: Korrektion af DØR's beregning af langsigtet uholdbarhed i finanspolitikken.⁵³

	Mia. kr	Pct. af BNP
Langsigtet holdbarhedsproblem:	-25	-1,4
Korrektioner:		
1. Ophævelse af skattestoppet fra 2012	+21	+ 1,2
2. Timeproduktivitet forøges med fra de af DØR forudsatte 1½ pct. af BNP til 2½ pct. af BNP	+17	+ 1,0
3. Andre korrektioner ⁵⁴	+3	+ 0,2

51) Jf. Lund, Henrik Herløv: Krisen, arbejdsløsheden og underskuddet.
www.henrikherloevlund.dk/artikler/krisepolitik.pdf

52) Jf. Lund, Henrik Herløv: Krisen, arbejdsløsheden og underskuddet.
www.henrikherloevlund.dk/artikler/krisepolitik.pdf

53) Jf. oven anførte værk samt Madsen, Per Kongshøj og Andersen, Lars: Det økonomiske Råds kommentarer til DØR's forårsrapport.

HOLDBARHED EFTER KORREKTION OG MED VÆKSTPOLITIK I STEDET FOR BESPARELSER	+ 15 mia. kr	+ 1,0
---	-----------------	-------

Det betyder ikke, at vi ikke her og nu har nogle betydelige økonomiske problemer, men det betyder, at den af Det Økonomiske Råd beregnede økonomiske afgrund er konstrueret gennem et valg af særdeles ugunstige og atypiske beregningsforudsætninger og metoder.

Delkonklusion:

Fra borgerligt politisk og økonomisk hold skabes i disse år en myte om, at det offentlige forbrug vil være hovedansvarligt for en drastisk forværring af de offentlige finanser fremover og om, at kuren herimod først og fremmest handler om at reducere de offentlige udgifter.

Dette søges dokumenteret gennem økonomiske katastrofescenarier der på længere sigt forudsiger store og voksende underskud og et langsigtet holdbarhedsproblem for de offentlige finanser på – 25 mia. kr svarende til -1,4 pct. af BNP.

Danmark på vej i en økonomisk afgrund.

Men de økonomiske realiteter heri er, at disse kæmpeunderskud hænger nøje sammen med politisk valgte forudsætninger om videreførelse af VK regeringens nyliberalistisk inspirerede skattepolitik og udbudsøkonomiske politik.

Mest vidtgående ses det i Det Økonomiske Råds langsigtede fremskrivning i ”Dansk Økonomi Forår 2011”, hvor skattestoppet forudsættes videreført til 2075 og hvor produktivitet forudsættes at ligge op mod 1 pct. under normalen.

Korrigeres DØR for disse antagelser, først og fremmest for videre skattestop, forsvinder katastrofescenariet og træder til side for en forventning om et langsigtet overskud på de offentlige finanser på + 15 mia. kr. Hertil kommer, at der vil være behov for løbende at øge de offentlige indtægter i takt med at udgiftstrykket stiger som følge af voksende antal ældre.

Igen er det for den økonomiske politik vigtigt med en korrekt analyse af udsigterne for den økonomiske udvikling og de offentlige finanser. For ligesom det tidligere var tilfældet med Velfærdskommissionen skal også regeringens og DØR’s katastrofescenarier legitimere en voldsom nedbarbering af det offentlige forbrug og dermed af velfærden.

Hvorimod den korrekte analyse viser, at de offentlige finanser trues, hvis VK’s skattelettelses og udbudsøkonomiske politik fortsættes. Dette peger naturligvis på en helt anden økonomisk politik,

54) Lund, Henrik Herløv: DET ØKONOMISKE RÅDS PROGNOSE OM KATASTROFEKURS FOR DE OFFENTLIGE FINANSER: REALITET ELLER KONSTRUKTION? Kommentar til Det økonomiske Råds fremskrivninger i ”Dansk Økonomi Forår 2010”. Samt på Andersen, Lars og Per Kongshøj Madsen: AE’s kommentarer til DØR’s forårsrapport 2010.

hvor skatkestop og skattelettelsespolitikken stilles i bero og tilbagerulles og hvor der satses på en målrette udviklings og erhvervs politik til genskabelse af produktivitetstilvæksten.

5. NULVÆKST ENESTE ANSVARLIGE ØKONOMISK POLITIK?

Myte: Nulvækst og besparelser den eneste ansvarlige økonomiske politik.

Der udfoldes navnlig fra regeringens side omfattende bestræbelser på at udbrede den opfattelse, at regeringen står for den eneste ansvarlige økonomiske politik og at nulvækst for det offentlige forbrug er en økonomisk nødvendighed, ikke blot frem til 2013, men frem til 2020.

Men en sådan politik løser ikke krisen, men vil tværtimod modvirke opsvinget, øge arbejdsløsheden og bidrage til at fastholde dansk økonomi i lavvækst. Og den vil hermed også være en rigtig dårlig løsning på statsunderskuddet, som reddes på bekostning af vores alle sammens velstand og velfærd alvorligt ned.

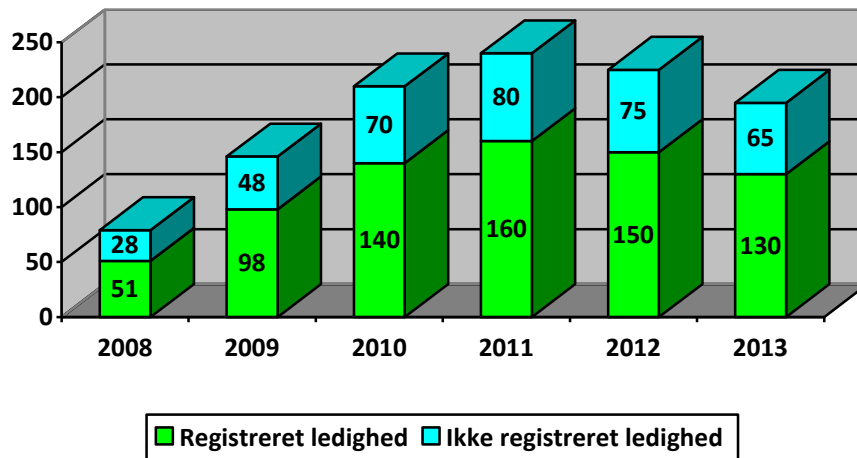
Et statsunderskud på over 80 mia. kr. i 2011 er alvorligt, ingen tvivl om det. Men man skal dog på den anden side ikke forfalde til ”bogholderiøkonomi”. Den afgørende økonomiske udfordring på kortere sigt er ikke statsunderskuddet, men arbejdsløsheden. Ikke blot fordi arbejdsløsheden betyder tab af job og indkomst for de ledige og en fare for, at flere langtidsledige helt tabes for arbejdsmarkedet. Men også fordi en stigende og i flere år vedvarende høj arbejdsløshed betyder tab af velstand for hele det danske samfund.

Omkring 200 mia. kr. vil krisen med de aktuelle udsigter fra 2008 til 2011 koste Danmark. Og der er desværre udsigt til at ledigheden vil fortsætte med at stige i 2010 uanset begyndende opsving, fordi arbejdsløsheden løber bag efter den økonomiske udvikling. Ind i 2011 må bruttoledigheden forventes at ligge mellem 220 og 250.000 personer. Og den må desværre også i de kommende år forventes at blive vedvarende høj.

Krisen er blevet bremsset af omfattende statslige hjælpepakker, men i de kommende år må disse forventes nedtrappet pga. statsunderskuddene, hvilket vil bremse et opsving. Det gælder særligt i USA, hvis stimulerende effekt på verdensøkonomien i de kommende vil blive reduceret, fordi man pga. sit store stats – og handelsunderskud tvinges til at sætte ”tæring efter næring”. Endelig må virksomhederne forventes i den skærpede konkurrencekamp forventes at lægge større vægt på øget produktivitet, hvorfor vi vil få ”jobløs vækst”.

Gør vi ikke noget effektivt, vil der altså en årrække være udsigt til en høj arbejdsløshed.

Figur: Bruttoledighed i Danmark 2008 til 2013 (årgennemsnit)⁵⁵.



Men kan vi løse eller i hvert fald reducere dette arbejdsløshedsproblem, er vi godt på vej til at løse de øvrige problemer med vækst og statsunderskud. Kan vi omvendt ikke vokse os ud af de økonomiske problemer, bliver der kun regeringens strategi tilbage med at spare sig ud af dem med en omfattende beskæring af velfærd og større ledighed som konsekvens.

Dermed på ingen måde sagt, at statsunderskuddet ikke er et væsentligt problem, som der skal findes en løsning på.

Alternativ: En vækst -, beskæftigelses og produktivitetspolitik.

Men den sparepolitiske strategi er ikke den eneste mulige. Der er et alternativ: En vækst og beskæftigelsespolitik, der reducerer ledigheden og genskaber den samfundsøkonomiske efterspørgsel gennem øgede offentlige investeringer og velfærdsforbedringer. Og som genskaber produktivitetstilvæksten gennem en målrettet og selektiv udviklings og erhvervs politik. En vækstpolitik finansieret gennem lavere ledighed og tilbagerulning af VKO's katastrofale skatkestop og skattelettelsespolitik.

VK – regeringens strategi har indtil 2010 haft karakter af, at vi skulle ”forbruge os ud” af krisen. Slagnumrene heri har været skattelettelser og udbetaling af pensionsopsparing i milliardstørrelse, men resultaterne har set beskæftigelsesmæssigt været pauvre. På grund af arbejdsløsheden og navnlig boligkrisen har danskerne sparet op og ikke mindst er regeringens pengeudpumpning gået

55) Kilde: Økonomisk Redegørelse dec. 09, s 10, Dansk Økonomi Efterår 2009, s 5 samt egen vurdering i ” Lund, Henrik Herløv: Krisen, arbejdsløsheden og statsunderskuddet. www.henrikherloevlund.dk/artikler/Krisepolitik (skøn justeret siden da i henhold til økonomisk udvikling).

til at nedbringe boligejernes prioritetsgæld. Selvom et opsving nu synes på vej, er det tvivlsomt om dette mønster vil ændre sig nok, så længe boligmarkedet sumper.

Regeringen kan således ikke siges at føre denne politik af økonomiske grunde, men har valgt den ud fra sit overordnede ideologiske mål om at øge det private forbrug og den private sektor, mens det offentlige ditto ikke må vokse. Det uanset, at øgede offentlige investeringer og offentlig beskæftigelse økonomisk set ville give en langt sikrere og større beskæftigelseseffekt. Og dermed ville give større skatteindtægter, hvor regeringens politik primært har forøget statsunderskuddet.

Politikken har da også i vid udstrækning været økonomisk ineffektiv og nu er regeringen så slået helt om og vil i stedet til 2013 gennemføre offentlig nulvækst, hvilket imidlertid vil bremse den økonomiske vækst yderligere, vil true opsvinget og øge ledigheden.

Oppositionen har heroverfor fornuftigvis foreslået at øge de offentlige investeringer for herigennem at øge beskæftigelsen. Det ville være et godt skridt i den rigtige retning, men problemet er, at det er dyrt og at der er brug for mere, hvis vi skal undgå en bruttoledighed på op mod 250.000 personer.

Der skal derfor slås til lyd for, at tabuet om øget offentligt forbrug og øget offentlig beskæftigelse brydes kombineret med øgede offentlige investeringer. Offentlige investeringer indenfor energi og miljø, byggeri og vedligeholdelse samt infrastruktur og trafik kan øges for 20 til 25 mia. kr. og dermed øge beskæftigelsen med 25 til 30.000 personer. Mens offentlige beskæftigelse indenfor uddannelse, ældrepleje og sundhed kan øges for omkring 20 mia. kr. med en forøgelse af beskæftigelsen på mellem 30 og 40.000 personer.

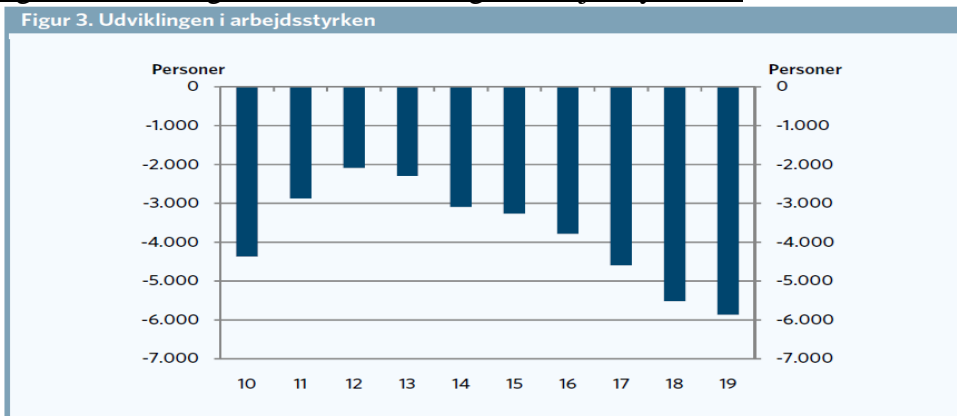
Væksten.

Men en ting er som sagt at udskyde løsningen af statsunderskuddet, men løses skal det. Herudover er der imidlertid også en anden væsentlig økonomisk udfordring på længere sigt, nemlig genskabelse af den økonomiske vækst.

Hvor den økonomiske vækst selv i de kriseprægede årtier i sidste halvdel af forrige århundrede har ligget mellem 1,8 og 2,0 pct. årligt, faldt den i den seneste årti til 1, 2 pct. trods højkonjunktur og historisk lav arbejdsløshed. Og en række økonomiske prognoser for det kommende årti har advaret om, at denne lavvækst kan risikere at forsætte. Dette er ikke blot et problem, fordi det koster velstand og indsnævrer det økonomiske råderum for såvel privat som offentligt forbrug. Men også fordi den tabte velstand også begrænser mulighederne for at reducere statsunderskuddet såvel som for jobskabelse.

Fra nyliberale økonomer i CEPOS, Det Økonomiske Råd og OECD stilles enstemmigt diagnosen: Arbejdskraftmangel. Her peges på, at en demografisk fremskrivning viser, at der i løbet af det næste årti vil ske en reduktion af arbejdsstyrken med 50.000 personer.

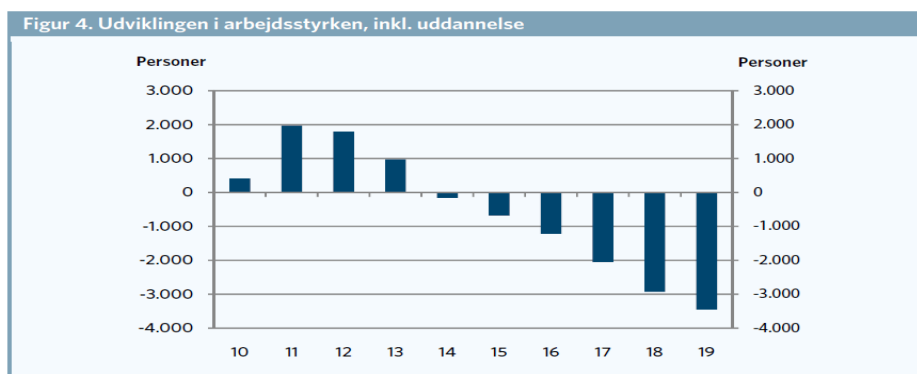
Figur: Ren demografisk fremskrivning af arbejdsstyrken⁵⁶.



Anm.: Arbejdsstyrken mellem 15 og 74 år.
Kilde: AE-beregninger på baggrund af IDA og AEs uddannelsesmodel.

Men dette billede er unuanceret. For i det kommende årti vil uddannelsesniveautet stige, hvilket vil virke i retning af øget arbejdsmarkedstilknytning og senere tilbagetrækning. Tages højde herfor reduceres faldet i arbejdsstyrken frem til 2020 til omkring 10.000 personer.

Figur: Udviklingen i arbejdsstyrken inkl. uddannelse⁵⁷.



Anm.: Der er alene medtaget personer mellem 15 og 74 år.
Kilde: AE-beregninger på baggrund af IDA og AEs uddannelsesmodel.

Set historisk er det tilmed heller ikke fra arbejdsmarkedet at hovedbidraget til økonomisk vækst er kommet. I det seneste årti har det godt nok været øget arbejdstid og øget beskæftigelse, som har trukket væksten. Men det er historisk set en undtagelse. I hele sidste halvdel af 1900 – tallet har det været stigende produktivitet, som har været kilden til vækst i BNP.

56) Kilde: AE- Økonomiske tendenser 2009, s 62.

57) Oven anførte værk, s 63.

Og det er nok så meget også i produktiviteten, at årsagen til den lave vækst i det seneste årti skal søges. For siden midten af 90'erne og navnlig i det seneste årti er produktiviteten faldet til et historisk lavpunkt. Årsagen hertil synes temmelig klart at være, at navnlig virksomhedernes investeringer i ny teknologi har haltet bagefter og dermed også udviklingen i processer og produktionsmetoder. Også utilstrækkelig opkvalificering af arbejdskraften synes dog at spille ind.

Men hvorfor har virksomhederne ikke investeret på trods af nedsættelse af selskabsskatteprocenten i flere omgang og på trods af navnlig VK – regeringens økonomisk ”forkælelse” af erhvervslivet med sikring af en høj afsætning via kraftig vækst i det private forbrug. Virksomhederne har kunnet sælge alt, hvad de kunne producere og den nemme og billigere løsning var at tilføre flere hænder i stedet for at investere.

Kunne det hermed være regeringens forkælelse af den private sektor både efterspørgsels - og indtjeningsmæssigt, som blev en sovepude, der stik i mod den angivelige hensigt om at stimulere den økonomiske vækst førte til aftagende vækst i ny produktionskapital og teknologi? Går der en linje fra VK – (og Nyrup) regeringernes nyliberalt inspirerede økonomiske politik til produktivitets – og vækstfaldet fra 1995 og navnlig fra 2002 til i dag?

Produktiviteten skal stimuleres.

Under alle omstændigheder er det væsentligt at få genskabt produktiviteten i de kommende år som led i en økonomisk politik for en højere vækst. Hvis ovenstående tese om årsagerne til produktivitetsfaldet er korrekt ligger det lige for, at der hermed er endnu en grund til at droppe den nyliberale forkælelse af det private forbrug. For virksomhedernes vedkommende taler det for en skattepolitik, som ved at give fradrag for dokumenterede investeringer belønner sådanne i stedet for gennem lav selskabsskatteprocent at begunstige overskud uanset om det investeres.

Men herudover skal derfor gennemføres en selektiv forsknings - og udviklingspolitik, der kombinerer efterspørgselspolitik med et samarbejde mellem forskningen (staten) og de virksomheder, der har den fornødne kompetence og med målrettede tilskuds - og låneordninger for udvalgte brancher og teknologiske områder.

Et led heri bør være en målrettet teknologipolitik gennem offentlige tilskud, offentlig efterspørgsel og offentlige investeringer indenfor miljøfremme, energieffektivisering og klimaforbedring, herunder til vedvarende energi (vindmøller mm.)

Endelig skal arbejdskraftens bidrag til øget produktivitet og vækst udbygges gennem en anderledes slagkraftig uddannelsespolitik, der skal sikre den til øgede produktivtetsinvesteringer modsvarende

opkvalificering af arbejdsstyrken og som på længere sigt kan sikre en generel højnelse af uddannelsesniveaut frem mod fremtidens videnssamfund.

Erhvervsuddannelserne og de gymnasiale uddannelser skal omlægges og frigøres fra den nyliberale uddannelsespolitik samt tilføres øgede midler for at sikre at en større andel af ungdomsårgangene gennemfører. Velfærdsuddannelserne skal oprustes økonomisk for at sikre det offentlige flere fagprofessionelle og de videregående uddannelser skal også frigøres fra den nyliberale uddannelsespolitik og tilføres flere midler med sigte på en øget produktion af kandidater.

Kilder til ekstra arbejdskraftforsyning – uden reaktionære reformer.

Og både den offentlige og den private sektor kan den dag konjunkturerne vender og lavvæksten afløses af mere normal vækst trække på en række kilder til øget arbejdskraftforsyning – uden nulvækst i den offentlige sektor, afskaffelse af efterlønnen og indgreb overfor dagpenge, fleksjob og førtidspension og lignende reaktionære tiltag.

Der kan i stedet – til brug når krisen er ovre og konjunkturerne for alvor er vendt engang efter 2015 – gennemføre en række ”frivillige tiltag” til at øget arbejdstiden, jf. nedenstående tabel:

Figur: Tiltag til at øget arbejdstiden/arbejdsudbuddet ad frivillig vej⁵⁸.

Indsatsområde	Effekt i fuldtidspersoner
1. Mere fleksible tilbagetræknings-ordninger, bedre fastholdelse	35.000
2. Højere arbejdstid for deltidsansatte	35.000
3. Reduceret udstødning og sygdom gennem <u>genoptræning og behandling og bedre arbejdsmiljø</u>	10.000
4. Styrket integration og beskæftigelsesfrekvens for indvandrere gennem uddannelse, offentlig kvoteordning mm.	10.000
5. Øget tilgang af arbejdskraft udefra	20.000
IALT	110.000

58) Jf. Lund; Henrik Herløv: Kvalitetssikring af oppositionens økonomiske politik.

Beskæftigelsesfremme.

Man skal imidlertid ikke være blind for, at vækst gennem øget produktivitet ikke er synonymt med stærkt stigende beskæftigelse, men snarere vil tendere i retning af jobløs vækst. Det er derfor på længere sigt væsentligt at den gennem væksten forøgede velstand også investeres i jobskabelse og øget beskæftigelse.

Her kan det offentlige for det første stimulere de grønne vækstområder og hermed jobskabelsen indenfor miljø-, energi- og klima. Det offentlige kan stimulere investeringer heri gennem tilskud og låneordninger, men kan også gennem efterspørgsel skabe et marked for udvikling af sådanne industrier. Endvidere kan udviklingen stimuleres gennem øget offentlig forskning og udvikling samt gennem offentlig privat samarbejde herom.

Det vil samtidig også på længeres sigt ved vedvarende høj arbejdsløshed være fornuftigt gennem vækstpakker fortsat at stimulere beskæftigelsen gennem at fremrykke og iværksætte nye offentlige investeringer også på længere sigt. Medborgere, der ellers ville gå arbejdsløse, kan komme i beskæftigelse. Det vil være muligt at indhente det forsømte – renovering af skoler og andre bygninger, vedligeholdelse af infrastruktur, øget almenyttigt nybyggeri mv.

Med henblik på at øge beskæftigelsen bør vi også tage fat på at forbedre en række basale samfundsfunktioner, som hospitaler i sundhedssektoren, plejehjem i omsorgssektoren, bedre vilkår for vore børn i institutionerne og en udbygning af uddannelseskapaleteten på alle niveauer, sikre de nødvendige ressourcer til at udvikle vore mange lokalsamfund – og mange andre udmærkede tiltag. Kommunernes og regionernes budgetramme skal udvides betydeligt, så kommunerne både kan imødegå krisen og sikre et godt velfærdssamfund.

Kan efterløns - og dagpengeforringelser genskabe væksten?

Eftersom reduktionen i arbejdsstyrken ikke synes at være det afgørende problem, når der ved de demografiske fremskrivninger tages højde for stigende uddannelsesniveaue, siger det sig selv, at den af nyliberale økonomer og politikere til hudløshed fremførte ”patentmedicin” om at afskaffe efterlønnen og forringe dagpengeordningen skyder forbi de egentlige problemer.

Hertil kommer, at disse tiltag ikke vil løse problemet med høj og vedvarende arbejdsløshed en årrække frem. For i den situation vil det sløjfe efterlønsordningen kun flytte efterlønsmodtagerne over i arbejdsløshedskøen og da satsen for dagpenge tilmed er højere end for efterløn vil det oven i købet øge statsunderskuddet. Tilsvarende gælder, at dagpengeforringelser ikke vil skabe et job mere i en situation, hvor jobmangel vil være hovedproblemet.

De nyliberale ”patentmediciner” er ikke blot en ingen løsning, men en helt fejlagtig løsningsmodel, der mere synes dikteret af ideologiske end økonomiske overvejelser og burde være mod økonomisk bedre vidende.

Hvad gøres ved statsunderskuddet?

Men hvad gør vi ved statsunderskuddet? Og hvordan finansierer vi udgiftskrævende initiativer indtil da?

Nu skal man ikke være blind for, at tiltag til at beskæftigelsesfremme såvel som produktivitetsudvikling vil være delvist selvfinansierende i det omfang, der herved skabes øget velstand og større skatteindtægter for det offentlige end ellers.

Men det i disse år stigende statsunderskud og den dermed øgede gældsætning af det danske samfund skal naturligvis på sigt bringes ud af verden. Her kan imidlertid en overvejelse være nyttig over, hvorledes statsunderskuddet er skabt.

Dette kan naturligvis i betydelig udstrækning tilskrives den internationale økonomiske krise og den heraf følgende arbejdsløshedsstigning, som har medført stigende offentlige udgifter til dagpenge mm og faldende offentlige skatteindtægter.

Også vedrørende statsunderskuddet må regeringens økonomiske politik imidlertid tage en betydelig del af medansvaret, som foran beskrevet og det er da selvfølgelig her en løsning på problemet i høj grad må søges

Der er bevilget skattelettelse, som i realiteten har været uden dækning og disse ”dækningsløse” skattelettelse må derfor tilbageføres. Det vil gøre ond – ikke mindst på de, som hovedløst har bevilget dem. Men det er det eneste rigtige frem for at lade velfærden betale og bløde, således som regeringens strategi synes at være.

Skattestoppet bør derfor stilles i bero. Og de ved de borgerlige givne skattelettelse bør for de højere indkomsters vedkommende ruller tilbage, således at beskatningen igen sker efter skat efter evne princippet.

De skattelettelse, som fastholdes bør omlægges, således at de i højere udstrækning gives til lavere indkomster. Det er en simpel måde, hvorpå det offentlige kan øge forbrugskvoten, ved at øge beskatningen af de rigeste med den høje opsparingskvote, og nedsætte skatten for dem, der har lave indkomster, men en høj forbrugskvote. Og når man tager fra de rige og dermed fra deres opsparing og giver til dem, der forbruger alt det, de får, øges det samlede forbrug, og dermed øges samtidig beskæftigelsen.

Alle skattebegunstigelser af privat opsparing skal endvidere afvikles og formueskatten skal genindføres, og der skal indføres en højere beskatning på afkast af opsparing.

Trods faldende huspriser har store dele af den ældre generation opnået enorme arbejdsfri opsparingsgevinster gennem mange års stigende huspriser, og det ville være rimeligt, om en del af denne opsparede værdistigning tilfaldt det offentlige, eventuelt realiseret ved ejerskifte. Derfor bør

ejendomsværdiskatten enten gradvist reetableres eller erstattes med en kapitalgevinstbeskatning i forbindelse med salg.

Endvidere bør som tidligere anført selskabsskatteprocenten hæves samtidig med, at der i øget udstrækning gives fradrag for dokumenterede investeringer. Og beskatningen af finansielle institutioner skal skærpes.

Figur: Forslag til forbedring af offentlige skatteindtægter⁵⁹.

skatteforslag

Skatteændring	Provenu – mia. kr
1. Indførelse af 4 – 5 pct. mellemskat for indkomster over 500.000 kr samt skærpelse af loft over fradrag for pensionsindbetalinger	+ 5
2. Sanering af erhvervsstøtte og erhvervsskattefritagelser	+ 10
3. Øgede afgifter (transport, miljø, energi)	+5
4. Rentefradrag reduceres fra 25 til 15 pct. for store indkomster og til 21 pct. for normalindkomster (gradvist) - endelig fuld effekt:	+4
5. Ejendomsværdiskat tilbageføres (gradvist) til før skattestoppet – endelig fuld effekt:	+5
6. Gradvis omlægning af pensionsbeskatning fra ved udbetaling til ved indbetaling	?
I ALT ØGET PROVENU – kort sigt(1+2+3)	20
I alt øget provenu – langt sigt (inkl. 4+5):	29

114

59) Kilde: Egen beregning

AFSLUTNING:

Den økonomiske krise skyldes som bekendt finanskapitalens grådighed og spekulation og den videre forplantning af finanskrisen til det øvrige private erhvervsliv.

For at forhindre nedsmeltning af bankerne og en gentagelse af 30'ernes krise i den private sektor måtte det offentlige træde til og holde hånden under finanssektoren såvel som samfundsøkonomien. Men herved pådrog staterne sig store underskud og stigende gæld, også i Danmark. Hermed blev regningen for krisen sendt videre til skatteborgerne.

Men nu benytter borgerlige partier, arbejdsgiverorganisationer og de frikøbte storbanker denne situation til en offensiv mod velfærdsstaten. Takken for at redde banker og erhvervsliv fra den totale krise er at skytset drejes 180 grader rundt og rettes mod det offentlige forbrug

Som redskaber i denne offensiv udbredes en række myter om det offentlige forbrug: Det anklager for det første for at være ude af kontrol, for det andet for at være vokset på den private sektors bekostning og for at "kannibalisere væksten"; og for tredje for at være hovedårsag til forværringen af de offentlige finanser.

Og svarende hertil udbredes en myte om, at den eneste saglige økonomiske politik overfor og løsning på krisen og vækstfaldet såvel som på statsunderskud og gæld ligger i reduktion af (væksten i) det offentlige forbrug. Senest har VK annonceret, at det ikke blot skal føres nulvækstpolitik til 2013, men helt frem til 2020.

Men en nærmere undersøgelse afslører, at disse myter ikke holder. De økonomiske realiteter er helt andre og peger også på helt andre løsninger.

Myte, at det offentlige forbrug er steget uforholdsmæssigt.

Arbejdsgivere, VK og borgerlige økonomer har som anført for det første udbredt en myte om, at det offentlige forbrugs stigende andel af BNP skyldes uforholdsmæssig vækst i det offentlige forbrug.

Men de økonomiske realiteter er, at det er krisen i den private sektor og det heraf fremkaldte historisk store BNP fald og ikke en uforholdsmæssig vækst i det offentlige forbrug, som er den egentlige årsag til, at det offentlige forbrugs andel af BNP rent matematisk ser ud som om den stiger.

Dette er naturligvis ikke bare en diskussion for diskussionens skyld, men handler både om, HVOR der skal sættes ind for at løse krisen: I den offentlige eller i den private sektor? Og det handler naturligvis ikke mindst om, hvem der skal betale regningen for krisen?

Når Arbejdsgivere, regering og borgerlige økonomer har travlt med "for smed at rette bager", kan man få en mistanke om, at det både handler om at aflede opmærksomheden væk de egentlige kriseårsager i den private sektor og om at få placeret regningen et andet steds end her.

Mens den korrekte placering af årsagerne hertil i vækstfaldet i den private sektor, selvsagt peger på en hel anden løsningsstrategi, nemlig at få sparket gang i (væksten i) den private sektor. Herom til sidst i denne rapport.

Myte at offentligt forbrug er skyld i hidtidig forværring af offentlige finanser.

Arbejdsgivere, VK og borgerlige økonomer udbreder for det andet en myte om, at den voldsomme forværring i de offentlige finanser i de senere år skyldes uforholdsmæssige stigninger i det offentlige forbrug, at det offentlige forbrug er løbet løbsk.

MEN: Det er ikke uforholdsmæssige stigninger i de offentlige udgifter og slet ikke i det offentlige forbrug, som er den afgørende årsag til de store statsunderskud i 2008 og 2009.

De økonomiske realiteter handler om, at det tværtimod alt overvejende er et unormalt stort fald i de offentlige indtægter fra skatter og afgifter, som er årsag til kæmpeunderskuddet.

Igen er dette ikke bar en strid om ord, men handler naturligvis om, hvor ansvaret – og regningen - bør placeres for forværringen af de offentlige finanser og dermed også om, hvori kuren består?

For faldet i de offentlige indtægter skyldes ikke bare krisen, men også den af VK førte, af arbejdsgiverne krævede og af borgerlige økonomer støtte skattelettelsespolitik.

Når man fra borgerligt hold skyder med skarpt på det offentlige forbrug er det ikke blot ude af takt med virkeligheden, men man spørger sig selv, om det handler et forsøg på flytte opmærksomheden væk fra ansvaret hos den førte politik og dermed om at placere regningen for den hos nogle andre end de, som har profiteret af skattelettelserne.

Og det handler naturligvis om at aflede opmærksomheden fra den ellers oplagte løsningsmodel – nemlig at omgøre VK s skattelettelser, som der ikke har været råd til.

Myte at det offentlige forbrug truer væksten.

Arbejdsgivere, VK og borgerlige økonomer udbreder for det tredje en myte om, at det offentlige rager ressourcer til sig på bekostning af væksten i den private sektor.

Men de økonomiske realiteter handler om, at det offentlige ikke har taget ressourcer fra den private sektor. De private virksomheder har tværtimod selv frigjort sig fra medarbejdere i historisk stort omfang, hvilket ikke bare rammer samfundsøkonomien, men også virksomhederne selv i form af faldende efterspørgsel.

Væksten i offentlig beskæftigelse er i stor udstrækning er fremkaldt af og haft til opgave at dæmpe og modvirke det kæmpestore fald i beskæftigelse i den private sektor og dermed i forbrug og

investeringer. Igen er det altså i den private sektor, at årsagen til også udviklingen i det offentlige i høj grad skal søges, ikke omvendt.

Og igen er det naturligvis ikke bare en strid om ord, men handler om hvor ansvaret og regningen skal placeres og hvor og hvordan der skal gribes ind? Når det er i den private sektor, at vækstproblemet reelt ligger, mens det offentlige tværtimod har holdt hånden under økonomien og væksten, ja så ligger det reelle vækstproblem naturligvis ikke i det offentlige forbrug, men i at få sparket gang i væksten i den private sektor igen.

Dvs. løsningen på vækstproblemet handler så heller ikke om at begrænse det offentlige forbrug, men om erhvervspolitisk regulering af og indgreb i den private sektor, jf. sidst i denne rapport.

Myte at det offentlige forbrug truer de offentlige finanser fremover.

Fra borgerligt politisk og økonomis hold skabes i disse år endelig for det fjerde en myte om, at det offentlige forbrug vil være hovedansvarligt for en drastisk forværring af de offentlige finanser fremover og om, at kuren herimod først og fremmest handler om at reducere de offentlige udgifter.

Dette søges dokumenteret fx gennem Det Økonomiske Råds katastrofescenarier i Dansk Økonomi Forår 2010, der på længere sigt forudsiger store og voksende underskud og et langsigtet holdbarhedsproblem for de offentlige finanser på – 25 mia. kr svarende til -1,4 pct. af BNP. Danmark med andre ord på vej i en økonomisk afgrund.

Men de økonomiske realiteter heri er, at disse kæmpeunderskud hænger nøje sammen med politisk valgte forudsætninger om videreførelse af VK regeringens nyliberalistisk inspirerede skattepolitik og udbudsøkonomiske politik.

Mest vidtgående ses det i Det Økonomiske Råds langsigtede fremskrivning i ”Dansk Økonomi Forår 2011”, hvor skattestoppet forudsættes videreført til 2075 og hvor produktivitet forudsættes at ligge op mod 1 pct. under normalen. Korrigeres DØR imidlertid for disse antagelser, først og fremmest for videre skattestop, forsvinder katastrofescenariet og træder til side for en forventning om et langsigtet overskud på de offentlige finanser på + 10 mia. kr. Hertil kommer, at der vil være behov for løbende at øge de offentlige indtægter i takt med at udgiftstrykket stiger som følge af voksende antal ældre.

Igen er det for den økonomiske politik vigtigt med en korrekt analyse af udsigterne for den økonomiske udvikling og de offentlige finanser. For ligesom det tidligere var tilfældet med Velfærdskommissionen skal også regeringens og DØR´ s katastrofescenarier legitimere en voldsom nedbarbering af det offentlige forbrug og dermed af velfærden.

Hvorimod den korrekte analyse viser, at de offentlige finanser trues, hvis VK s skattelettelses og udbudsøkonomiske politik fortsættes. Dette peger naturligvis på en helt anden økonomisk politik, hvor skattestop og skattelettelsespolitikken stilles i bero og tilbagerulles og hvor der satses på en målrette udviklings og erhvervspolitik til genskabelse af produktivitetstilvæksten.

Alternativ: En vækst -, beskæftigelses og produktivitetspolitik.

Der udfoldes navnlig fra regeringens side omfattende bestræbelser på at udbrede den opfattelse, at regeringen står for den eneste ansvarlige økonomiske politik og at nulvækst for det offentlige forbrug er en økonomisk nødvendighed, ikke blot frem til 2013, men frem til 2020.

Men en sådan politik løser ikke krisen, men vil tværtimod modvirke opsvinget, øge arbejdsløsheden og bidrage til at fastholde dansk økonomi i lavvækst. Og den vil hermed også være en rigtig dårlig løsning på statsunderskuddet, som reddes på bekostning af vores alle sammens velstand og velfærd alvorligt ned.

Men den sparepolitiske strategi er ikke den eneste mulige. Der er et alternativ: En vækst og beskæftigelsespolitik, der reducerer ledigheden og genskaber den samfundsøkonomiske efterspørgsel gennem øgede offentlig investeringer og velfærdsforbedringer. Og som genskaber produktivitetstilvæksten gennem en målrettet og selektiv udviklings og erhvervs politik. En vækstpolitik finansieret gennem lavere ledighed og tilbagerulning af VKO's katastrofale skattestop og skattelettelsespolitik.